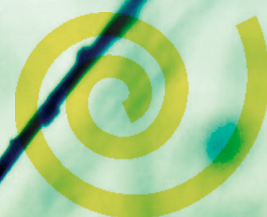

Synthese van het Milieubeleidsplan 2011-2015

Vlaamse overheid

COLOFON

Depotnummer: D/2012/3241/065

Verantwoordelijke uitgever

Jean-Pierre Heirman
Secretaris-generaal
Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
p/a Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel

Vormgeving

Artefact

Druk

Van Der Poorten

Vlaamse overheid

Synthese van het Milieubeleidsplan 2011-2015

Woord vooraf

Vlaanderen heeft de ambitie om zowel een economische als een ecologisch duurzame topregio te zijn. We hebben daarvoor voldoende troeven, maar staan ook voor een aantal belangrijke uitdagingen. Voorbeelden zijn de zorg voor ons klimaat, het duurzame gebruik van grondstoffen en materialen en het behoud van de biodiversiteit.

Het Milieubeleidsplan 2011-2015 bevat ambitieuze doelstellingen om deze uitdagingen het hoofd te bieden, zowel op korte termijn als voor de volgende generatie. Bovendien geeft het met een aantal projecten concreet aan hoe we die doelstellingen kunnen bereiken.

Bij de opmaak van dit plan werd afstemming gezocht met andere rapporteringen en beleidsdocumenten, zoals het Pact 2020 en Vlaanderen in Actie (ViA), het regeerakkoord en de beleidsnota en beleidsbrief.

De primaire functie van het plan is het bevorderen van de doeltreffendheid, de efficiëntie en de interne samenhang van het milieubeleid op alle niveaus en terreinen. Daarnaast heeft een milieubeleidsplan ook een externe functie. Het plan is immers vastgesteld door de voltallige Vlaamse Regering en is dus een engagement van elke minister voor zijn/haar bevoegdheidsdomein. Dat is ook een vereiste om diverse doelstellingen van dit plan te realiseren. Bovendien verschaft het plan duidelijkheid aan derden over het beleid dat ze in de planperiode mogen verwachten. Dit kan hen ertoe bewegen hun beslissingen en handelingen daarop af te stemmen.

Deze synthesesetekst geeft de essentie van het Milieubeleidsplan 2011-2015 weer. We hopen dat hij uitnodigt om u verder te informeren over milieu en milieubeleid in Vlaanderen.

Jean-Pierre Heirman
Secretaris-generaal
Departement Leefmilieu, Natuur en Energie

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	1
1. INLEIDING	3
2. DOELSTELLINGEN VOOR EEN VOLGENDE GENERATIE	4
2.1 Een verhoogde kwaliteit van de leefomgeving	5
2.2 Een milieuverantwoorde productie en consumptie	6
2.3 Bewaren van de biodiversiteit en de integriteit van ecosystemen	7
2.4 Een klimaatvriendelijke samenleving met oog voor hernieuwbare bronnen	8
2.5 Vlaanderen beperkt de milieu-impact op andere landen	9
2.6 Beheersen van risico's	10
2.7 Vlaanderen scoort – ook voor leefmilieu – even goed als vergelijkbare regio's	11
2.8 Meer maatschappelijke zorg voor milieu	12
3. DRUKFAKTOREN	14
3.1 Voeding	16
3.2 Grondstoffen en materialen	16
3.3 Energie	17
3.4 Mobiliteit	18
4. GOED BESTUUR	20
4.1 Beleidsplanning en -opvolging	21
4.2 Een slagkrachtige overheid met oog voor integratie	22
4.3 Vlaanderen sluit aan bij de internationale actie	23
4.4 Milieubeleid op maat van gebieden en projecten	23
5. PLANDOELSTELLINGEN	24
5.1 Betere leefkwaliteit	25
5.2 Impact van milieu op natuur	28
5.3 Schonere lucht	32
5.4 Goede toestand van de watersystemen	36
5.5 Goede toestand van de bodem	42
5.6 Duurzaam produceren en consumeren	44
6. THEMATISCH BELEID	50
6.1 Duurzame productie en consumptie (DPC)	51
6.2 Klimaat	52
6.3 Lucht	53
6.4 Water en waterbodems	54
6.5 Afval en materialenbeleid	55
6.6 Bodemverontreiniging	56
6.7 Bodembescherming, natuurlijke rijkdommen en ondergrond	56
6.8 Biodiversiteit	58
6.9 Mestbeleid	58
6.10 Lokale leefkwaliteit	59

1. Inleiding

Op basis van het decreet algemene bepalingen inzake milieubeleid (DABM, 1995) wordt om de 5 jaar een milieubeleidsplan opgesteld. Het Milieubeleidsplan 2011-2015 is de opvolger van het MINA-plan 3(+), dat liep tot eind 2010. In de openvolging van MINA-plannen is continuïteit een belangrijk uitgangspunt. Het milieubeleidsplan staat ook niet op zich, maar baseert zich o.m. op het Milieu- en het Natuurrapport. Het is in de milieujaarprogramma's dat dit plan opgevolgd en verfijnd wordt.

Deze synthese biedt een overzicht van de langetermijndoelstellingen, de plandoelstellingen en de overheidsinterne doelstellingen. Daarnaast geeft ze via een kort overzicht van het thematische beleid en de verwijzingen naar de maatregelenpakketten (projecten) aan hoe de Vlaamse overheid haar doelstellingen wil bereiken.

In deze synthese worden alle maatregelenpakketten vermeld, maar slechts een beperkt aantal komt uitvoeriger aan bod. Meer informatie over de maatregelenpakketten vindt u in het plan zelf of op www.milieubeleidsplan.be. Deze webpagina's geven naast een beschrijving en doelstelling van de projecten ook de voortgang ervan aan en bevatten interessante links en achtergrondinformatie.

Om de context en de uitdagingen te schetsen waarop het Vlaamse milieubeleid moet inspelen, geven we ook een korte toelichting bij de belangrijkste drukfactoren. Deze synthese bevat voor dit hoofdstuk relevante grafieken en illustraties. Daarnaast werd achtergrondinformatie opgenomen over bijvoorbeeld groene economie en een aantal Europese initiatieven.

Uiteraard kan deze synthese niet alle informatie uit het Milieubeleidsplan 2011-2015 weergeven. Daarvoor verwijzen we de lezer naar het volledige plan en/of de website www.milieubeleidsplan.be. Op deze website vindt u niet alleen de volledige tekst van het plan, maar ook andere relevante documenten en rapporteringen over de uitvoering.

2. Doelstellingen voor een volgende generatie

Het MINA-plan 4 bevat acht uitdagingen die op lange termijn richtinggevend zijn voor het milieu- en natuurbeleid. Hun basis is vaak terug te vinden in het Pact 2020 en de ViA-doorbraak “Groen stedengewest”. Deze langetermijndoelstellingen streven een hoge kwaliteit van het milieu na voor de volgende generatie (circa 2030). Precies wegens deze lange termijn zijn ze richtinggevend geformuleerd. De plandoelstellingen en maatregelenpakketten maken deze langetermijndoelstellingen meer concreet.

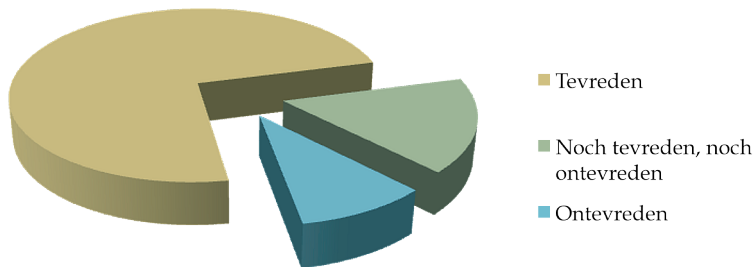
2.1 Een verhoogde kwaliteit van de leefomgeving

De leefomgeving in Vlaanderen is zodanig gunstig geëvolueerd dat de risico's voor de natuur, het klimaat en de menselijke gezondheid tot een minimum zijn herleid, ook voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Een Vlaanderen waar het goed is om te wonen, leven en werken vraagt een hoge leef- en omgevingskwaliteit.

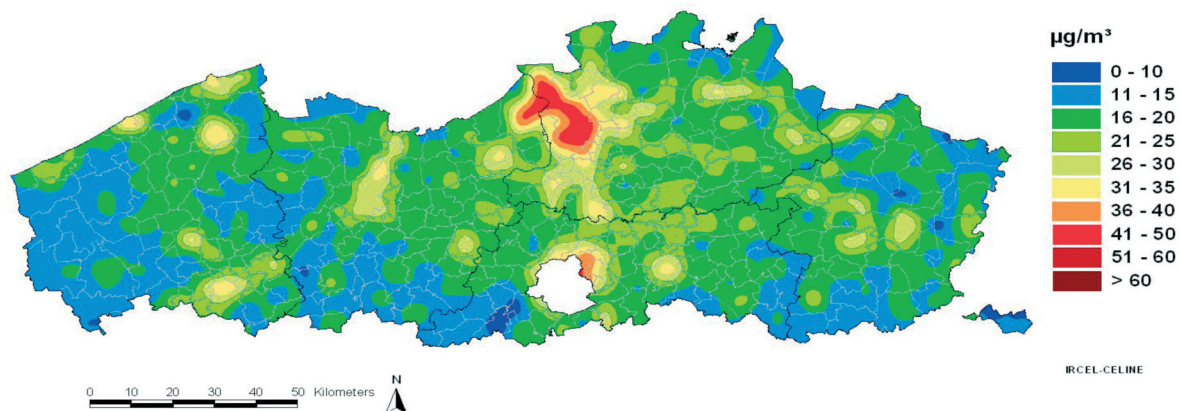
Hierbij gaat het om meer dan zuiver water, lucht en bodem, een kwaliteitsvolle natuur of het inperken van geluid- en geurhinder. Het gaat ook om de waarde die men aan de omgeving hecht voor gebruik en beleving nu en in de toekomst.

Tevredenheid over aanbod openbaar groen in de stad 13 Vlaamse centrumsteden, 2011

(Bron: Stadsmonitor 2011)

Luchtverontreiniging door stikstofoxiden (NO_x) - 2008

Blueprint to Safeguard Europe's Water

Eén van de belangrijkste milieurichtlijnen voor water is de Europese kaderrichtlijn Water. Ze is sinds eind 2000 van kracht en tekent een uniform waterbeleid uit voor de hele Europese Unie. Het doel van de kaderrichtlijn Water is de watervoorraden en de waterkwaliteit in Europa veilig te stellen en de gevolgen van overstromingen en perioden van droogte af te zwakken.

Een aantal hardnekkige en ook nieuwe problemen, waaronder waterverontreiniging, wateronttrekking voor landbouw en energieproductie, landgebruik en de gevolgen van klimaatwijziging, vormen een bedreiging om deze doelstellingen te halen.

Met de "Blauwdruk" wil Europa eind 2012 een antwoord bieden op deze uitdagingen. Het doel blijft om water van goede kwaliteit te waarborgen, in voldoende hoeveelheden voor alle legitieme toepassingen. De tijdshorizon van de blauwdruk is 2020, afgestemd met de EU 2020-strategie en de Resource Efficiency Roadmap in het bijzonder.

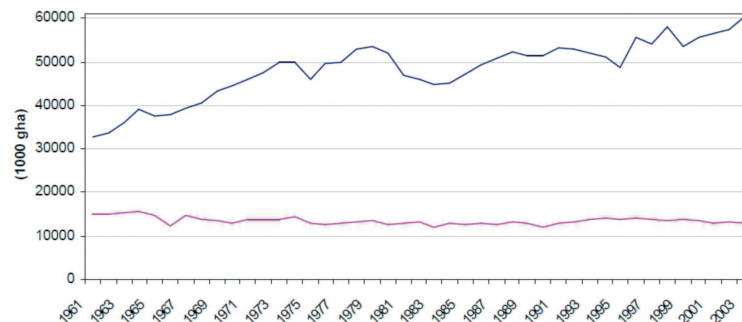
De Blauwdruk zal beleidsvoorstellen formuleren op basis van drie lopende evaluaties:

- de door de lidstaten ingediende stroomgebiedbeheerplannen (2010);
- de strategie inzake waterschaarste en droogte (2007);
- de kwetsbaarheid van de watervoorraden voor klimaat-

2.2 Een milieuverantwoorde productie en consumptie

De ecologische voetafdruk van Vlaanderen is zodanig verminderd dat de draagkracht van de natuurlijke systemen hier en elders niet meer wordt overschreden, rekening houdend met lokale verschillen en met ecologisch gevoelige gebieden.

Ecologische voetafdruk en biocapaciteit van België en Luxemburg, 1961-2003
(Bron: Janssen, 2008)

Dat betekent dat Vlaanderen zijn natuurlijke hulpbronnen (bv. water, hout) en energie behoedzaam moet gebruiken. Tegen 2020 zijn belangrijke stappen gezet naar een kringlooeconomie die zo weinig mogelijk grondstoffen, energie, materialen en ruimte gebruikt en een zo klein mogelijke invloed heeft op milieu en natuur. Er zijn ook vorderingen gemaakt op het vlak van eco-innovatie en energie-efficiëntie en er zijn markten voor gerecycleerde materialen, milieuverantwoorde producten en milieubewuste productie.

2.3 Bewaren van de biodiversiteit en de integriteit van ecosystemen

Vlaanderen werkt ambitieus aan het behoud, herstel en de versterking van de biodiversiteit en doet het daardoor in 2020 even goed als andere economische topregio's. Het streeft ernaar om de biodiversiteit zowel in de stad als op het platteland te bevorderen en de toestand van kritische soorten en soortengroepen te verbeteren.

wijziging en andere antropogene drukken zoals verstedelijking en landgebruik.

Het impact assessment van de blueprint omvat drie luiken:

- een "fitness check" van het Europese waterbeleid;
- een prognose van de duurzaamheid en de kwetsbaarheid van de watervoorraden in de EU;
- beleidsvoorstellen.

Beleidsvoorstellen worden momenteel overwogen voor volgende beleidsterreinen:

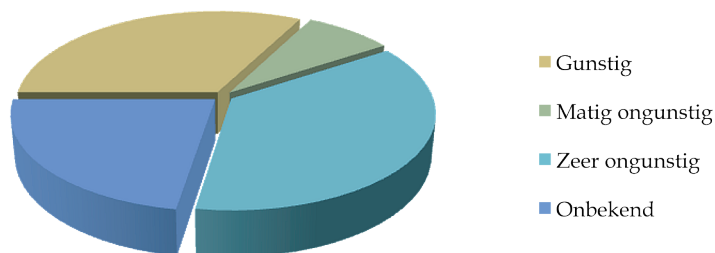
- landgebruik;

- economische instrumenten voor efficiënt watergebruik;
- waterefficiëntie-doelstellingen;
- innovatie;
- governance;
- de kennisbasis;
- de globale dimensies van water.

Alle Vlamingen moeten in hun directe omgeving over een basisnatuurkwaliteit beschikken. De kwaliteit en diversiteit van habitats is verbeterd en hun grootte en samenhang is toegenomen voor alle inheemse soorten. Zorg voor de natuur is de bekommernis van iedereen omdat men het belang ervan begrijpt. Het beleid weerspiegelt de waarde van ecosystemen en de bekommernis om ecosystemen in de wereld.

De staat van instandhouding van de 49 soorten van de Habitatrichtlijn (2010)

(bron: NARA)

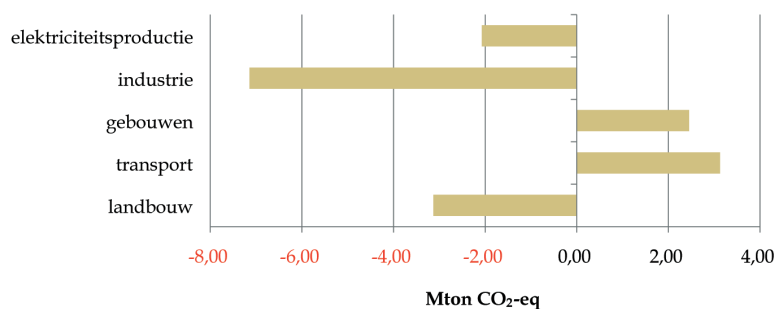

2.4 Een klimaatvriendelijke samenleving met oog voor hernieuwbare bronnen

Vlaanderen neemt maatregelen om de Europese en Vlaamse doelstellingen voor energie-efficiëntie, warmtekrachtkoppeling en hernieuwbare energie te halen en evolueert op die manier naar een koolstofarme samenleving. Het bevordert drastisch de energie-efficiëntie en energiebesparende consumptie en verhoogt in sterke mate het milieuverantwoord gebruik van hernieuwbare energiebronnen.

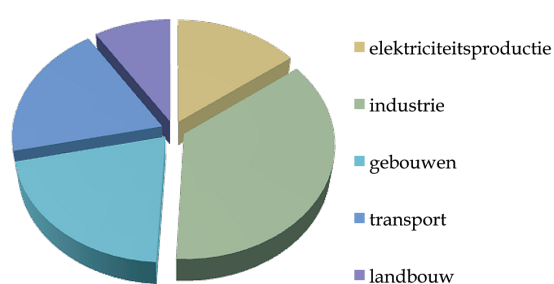
Evolutie in broeikasgasemissie per sector (1990-2009)

(Bron: Dep. LNE o.b.v. EiL, VMM)

Aandeel in broeikasgasemissie per sector (2010)

(Bron: Dep. LNE o.b.v. EiL, VMM)

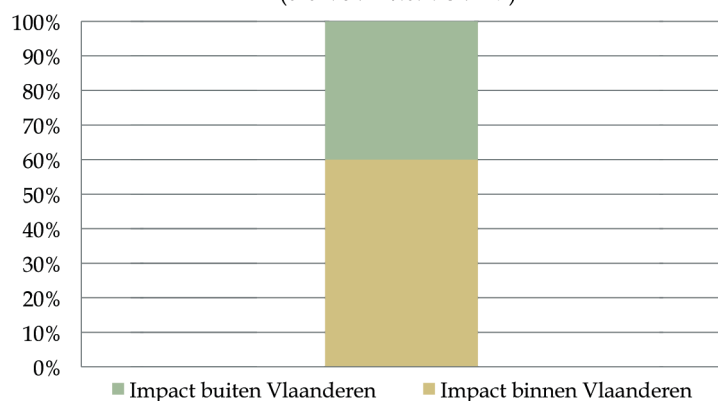
Bij de productie van energie worden afvalstromen op de meest efficiënte en milieuverantwoorde manier ingezet. Voor transport maakt men gebruik van vervoerswijzen en voertuigen met een laag energieverbruik, van minder koolstofintensieve brandstoffen en van hernieuwbare energiebronnen. Het energiegebruik van woningen en gebouwen daalt aanzienlijk. De Vlaamse bedrijven die onder het Europese 'Emissions Trading System' (ETS) vallen, leveren hun bijdrage aan de Europese doelstelling.

2.5 Vlaanderen beperkt de milieu-impact op andere landen

Vlaanderen beperkt de grensoverschrijdende emissies van verontreinigende stoffen via lucht en water en de export van afval naar landen waar niet-vergelijkbare verwerkingscriteria gelden.

Herkomst van de milieu-impact veroorzaakt door de Vlaamse economie

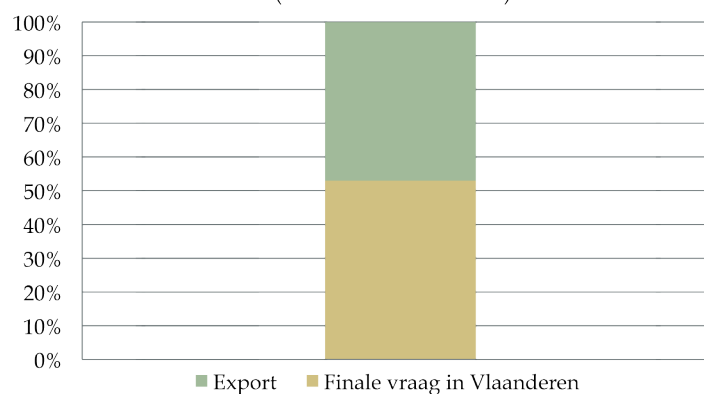
(bron: SVR o.b.v. OVAM)

Vlaanderen beperkt eveneens de milieu-impact van ingevoerde en uitgevoerde producten. Het streeft naar een kringlooeconomie en beperkt daardoor ook zijn impact op milieu en natuur, ook in de rest van de wereld. Op korte termijn neemt het zijn verantwoordelijkheid bij het vastleggen van emissieplafonds en op middellange termijn vermindert Vlaanderen de verborgen materialenstromen uit import.

Oorzaak van de milieu-impact veroorzaakt door de Vlaamse economie

(bron: SVR o.b.v. OVAM)

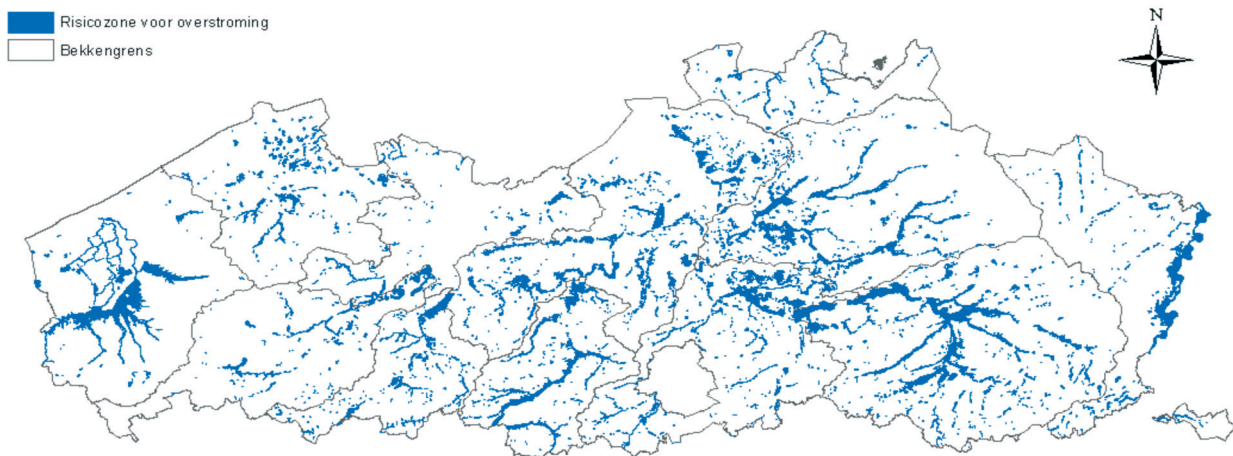

2.6 Beheersen van risico's

De risico's, veroorzaakt door onze manier van leven, zijn beperkt tot een maatschappelijk en ecologisch aanvaardbaar niveau en de gevolgen zijn in de mate van het mogelijke te voorzien en beheersbaar.

Daarom ontwikkelt Vlaanderen verder zijn beleid m.b.t. Seveso-bedrijven, elektromagnetische golven, bestrijdingsmiddelen, onvoorziene emissies, uitheemse soorten, het gebruik van genetisch gemodificeerde organismen en extreme weersomstandigheden. De maatschappij is er zich van bewust dat het klimaat verandert en welke risico's dit meebrengt. Ze bereidt zich hierop voor met een adaptatiebeleid, dat o.m. de gevolgen voor de waterhuishouding en de biodiversiteit opvangt.

Risicozones voor overstroming in Vlaanderen

Europa 2020 en het Vlaams hervormingsprogramma

Met haar mededeling van begin maart 2010 gaf de Europese Commissie het startsein voor de strategie Europa 2020, de opvolger van de Lissabon-strategie. De nieuwe strategie voor jobs en slimme, duurzame en inclusieve groei moet Europa helpen de crisis te boven te komen en de Europese economie voorbereiden op de komende 10 jaar.

De strategie is gebaseerd op drie samenhangende en elkaar versterkende prioriteiten: slimme groei, voor een economie op basis van kennis en innovatie; duurzame groei, voor een koolstofarme, concurrerende economie waarin zuinig wordt omgesprongen met hulpbronnen; en groei voor iedereen – voor een economie met veel werkgelegenheid en sociale en territoriale cohesie.

Op de Europese Raad van eind maart 2010 hebben de staatshoofden en regeringsleiders overeenstemming be-

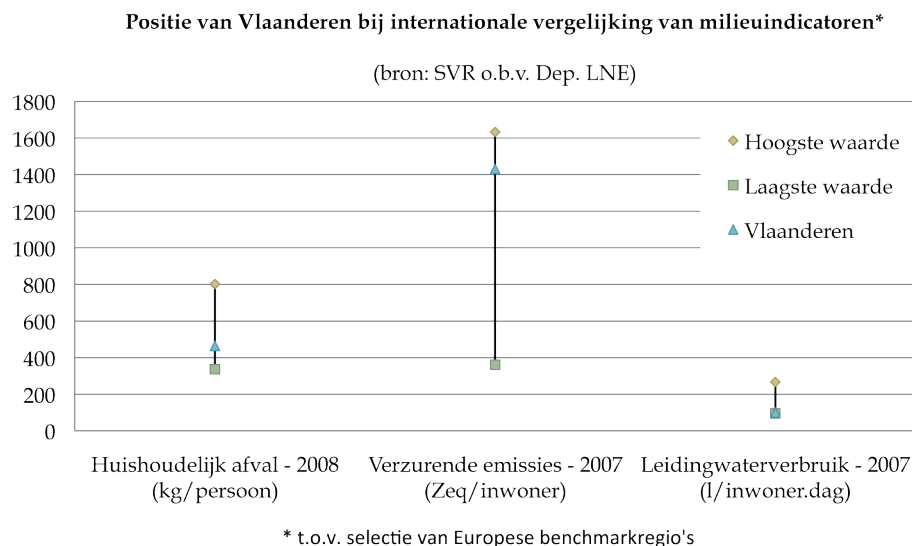
reikt over de vijf kerndoelen van de EU:

- arbeidsparticipatie (75% van de bevolking tussen 20-64 jaar moet werk hebben);
- innovatie, onderzoek en ontwikkeling (3% van het EU-BBP moet worden geïnvesteerd in O&O);
- klimaat- en energiedoelstellingen ("20/20/20"-klimaat- en energiedoelstellingen moeten worden gehaald);
- onderwijs (het percentage voortijdige schoolverlaters moet lager zijn dan 10% en minstens 40% van de jongere generatie (30-34 jarigen) moet een titel of diploma van het hoger onderwijs hebben);
- sociale insluiting, armoedereductie (het aantal mensen voor wie armoede of sociale uitsluiting dreigt, moet met 20 miljoen dalen).

2.7 Vlaanderen scoort – ook voor leefmilieu – even goed als vergelijkbare regio's

Op vlak van water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder scoort Vlaanderen even hoog als andere economische topregio's.

Als Europese verplichtingen niet volstaan om deze milieukwaliteitsdoelstellingen te bereiken, zal Vlaanderen bijkomende doelgerichte maatregelen nemen. Vlaanderen behoudt zijn goede positie voor de domeinen waar het momenteel goed scoort en haalt het gemiddelde niveau van vergelijkbare landen/regio's in de domeinen waar het momenteel slechter scoort.

Dit zijn de leidende doelstellingen voor maatregelen van de lidstaten én van de Unie. Aan de hand van de streefcijfers zullen de vorderingen ten aanzien van de doelstellingen kunnen worden getoetst.

De Europese Commissie stelde ook zeven kerninitiatieven ("flagship initiatives") voor die als katalysator moeten dienen om vooruitgang te boeken in ieder prioritair thema (slimme, duurzame en inclusieve groei). Een voorbeeld:

- Efficiënt gebruik van hulpbronnen moet helpen om economische groei los te koppelen van het gebruik van hulpbronnen, de overgang naar een koolstofarme economie te bevorderen, het gebruik van hernieuwbare energie op te voeren, de vervoersector te moderniseren en energie-efficiëntie te bevorderen.

De strategie omvat ook een versterkt Europees toezicht op de macro-economische ontwikkelingen, samen met een thematische benadering om structurele hervormingen te versnellen. De Europese Raad krijgt hierbij een sturende rol. Bijkomend wordt het "Europees Semester" ingevoerd. Dat is de jaarlijks weerkerende beleidscyclus van 6 maanden, die telkens in januari begint met de Annual Growth Survey (AGS) of 'jaarlijkse groeianalyse' van de Europese Commissie. In dit kader moeten de lidstaten elk jaar in april aan de Europese Commissie hun nationale hervormingsprogramma's overmaken waarmee ze de EU 2020-doelstellingen willen halen. Vlaanderen maakte daarvoor als basis een Vlaams hervormingsprogramma Europa 2020.

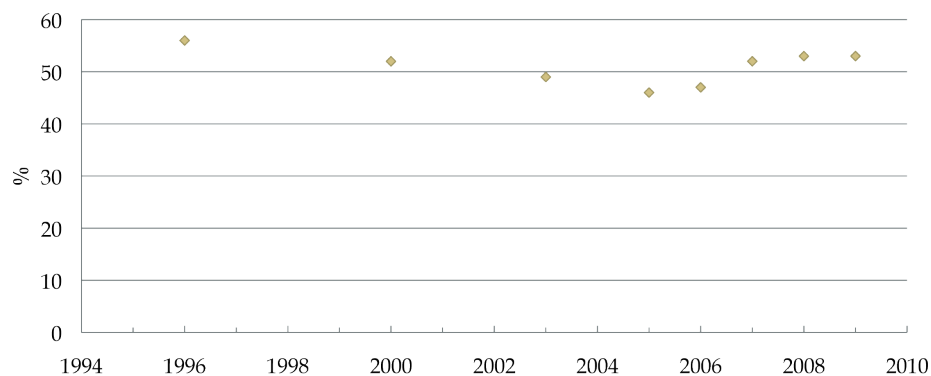
2.8 Meer maatschappelijke zorg voor milieu

Vlamingen waarderen hun leefomgeving en dragen er zorg voor. Hun milieubewustzijn is versterkt en het maatschappelijke draagvlak voor het milieubeleid is gegroeid. Zowel individuen, groepen als sectoren kunnen inschatten in welke mate zij op een milieuverantwoorde manier functioneren en passen hun gedrag aan. Door een coherente natuur- en milieueducatie en door alle actoren voldoende te betrekken, ontstaat een gedeelde verantwoordelijkheid bij bedrijven, burgers en organisaties.

Op korte termijn verhoogt de Vlaamse overheid het aantal partnerschappen met bedrijven, organisaties en burgers. Het milieuverantwoord gedrag bij burgers en het bedrijfsleven neemt significant toe. Het maatschappelijke gedrag wordt systematisch opgevolgd.

Aandeel van de bevolking dat (bijna) altijd of dikwijls zuinig gedrag vertoont (1996-2009)

(bron: SVR)

Stappenplan voor een efficiënt hulpbronnengebruik in Europa

Europa kent al decennia lang een groei op het vlak van gezondheid en van welvaart, maar dit is vooral te danken aan het intensieve gebruik van hulpbronnen. De World Business Council for Sustainable Development schat dat we tegen 2050 vier tot tien keer efficiënter moeten omgaan met natuurlijke hulpbronnen als we die groei willen behouden. Veel bedrijven en consumenten beseffen de omvang en dringende noodzaak hiervan nog niet.

Deze transformatie heeft nood aan een beleidskader dat o.m. innovatie en efficiënt gebruik van hulpbronnen belooft. Onderdelen daarvan zijn ontwerpaanpassing van producten, duurzaam beheer van milieuhulpbronnen, meer hergebruik en recycling, vervanging van materialen en besparing op natuurlijke bronnen.

De strategie Europa 2020 en het kerninitiatief Efficiënt gebruik van hulpbronnen hebben de EU op het pad naar deze transformatie gezet. Bij het kerninitiatief horen een 'roadmap resource efficient Europe' en sinds 20 september 2011 ook een Stappenplan. Dit stappenplan bouwt voort op andere initiatieven, nl. de thematische strategie inzake het duurzame gebruik van de natuurlijke hulpbronnen uit 2005 en de EU-strategie inzake duurzame ontwikkeling. Het stappenplan past ook bij de inspanningen om een overgang naar een groene economie te verwezenlijken en bij diverse EU-initiatieven als "het Grondstoffeninitiatief", de nieuwe "Ecodesignrichtlijn" en de "kaderrichtlijn Afvalstoffen".

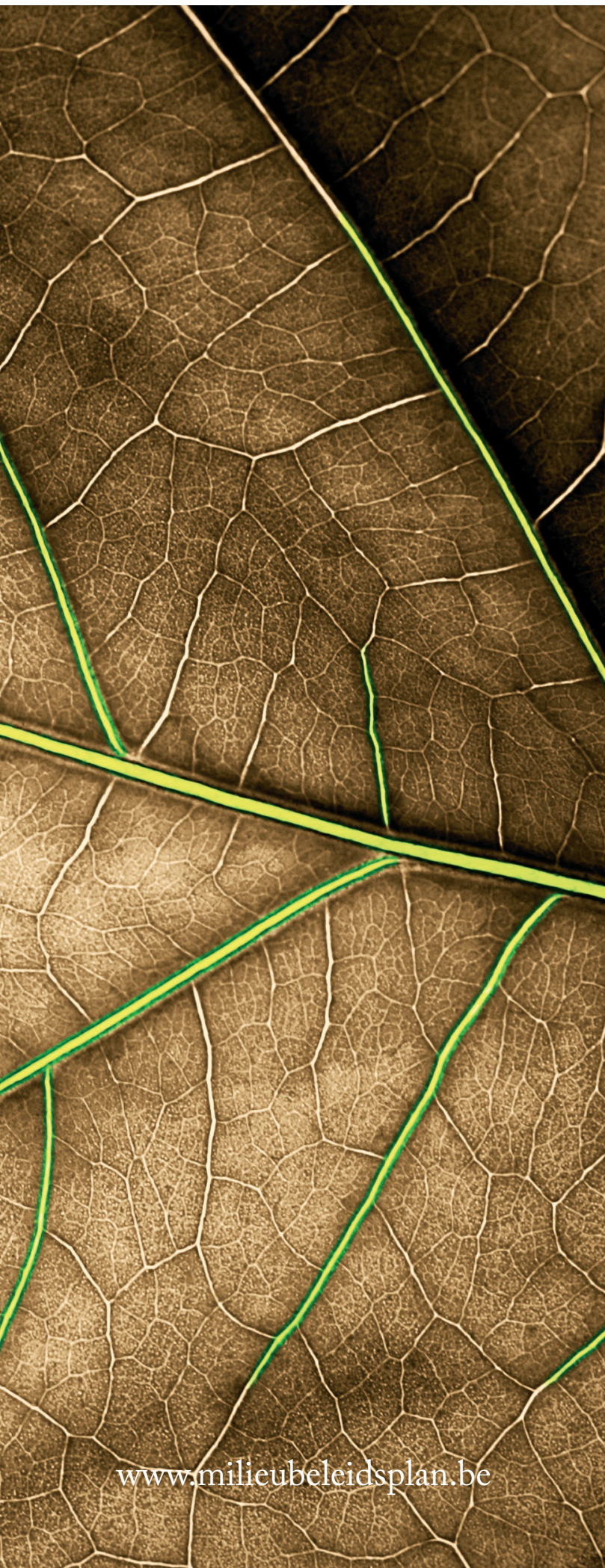
Het stappenplan richt zich op een transformatie van onder meer energie, industrie, landbouw, visserij, transport, productie en consumptie en technologische innovatie. Aandacht is er ook voor de waarde van biodiversiteit en ecosystemendiensten. De tijdshorizon is 2050. Een hoofdindicator, gericht op hulpbronnenproductiviteit, en verschillende subindicatoren, eerder gericht op prioritaire stromen of sectoren, moeten de voortgang opvolgen. De opvolging kadert in de strategie Europa 2020 en het Europees semester.

De prioritaire hulpbronnen zijn water, lucht, ecosysteemdiensten, bodem en mariene hulpbronnen. De prioritaire sectoren, verantwoordelijk voor 70-80 % van de impact, zijn voeding, huisvesting en mobiliteit. Een aanpak wordt voorgesteld op het vlak van:

- het duurzaam maken van productie- en consumptiepatronen;
- het gericht gebruik van economische incentives die eco-efficiëntie en een langetermijnaanpak en -investeringen in efficiënt hulpbronnengebruik belonen;
- een groter gebruik van afval als grondstof;
- het focussen op gericht onderzoek en innovatie om bestaande lacunes weg te werken;
- het stopzetten van schadelijke subsidies;
- het corrigeren van marktfalen;
- het vaststellen van duidelijke mijlpalen, doelstellingen en indicatoren en hiervoor een goede monitoring voorzien.

3. Drukfactoren

www.milieubeleidsplan.be

Vlaanderen heeft een aantal specifieke kenmerken die samen met de maatschappelijke ontwikkelingen de context voor het Vlaamse milieubeleid bepalen. Het is één van de dichtst bebouwde en meest geïndustrialiseerde regio's van Europa. Door zijn centrale ligging in Europa en de ontsluiting naar de Noordzee heeft Vlaanderen grote distributie- en logistieke activiteiten en daardoor een bijzonder dichte transportinfrastructuur.

De druk op de (open) ruimte is groot en neemt nog steeds toe, o.a. door de groei van de bevolking en de economie en door maatschappelijke tendensen zoals gezinsverdunding. Bovendien hebben, naast bevolkingstoename, nog andere demografische patronen, zoals vergrijzing, een impact op het milieu. Het aandeel van voeding en transport in de uitgaven van huishoudens bijvoorbeeld neemt toe met de leeftijd.

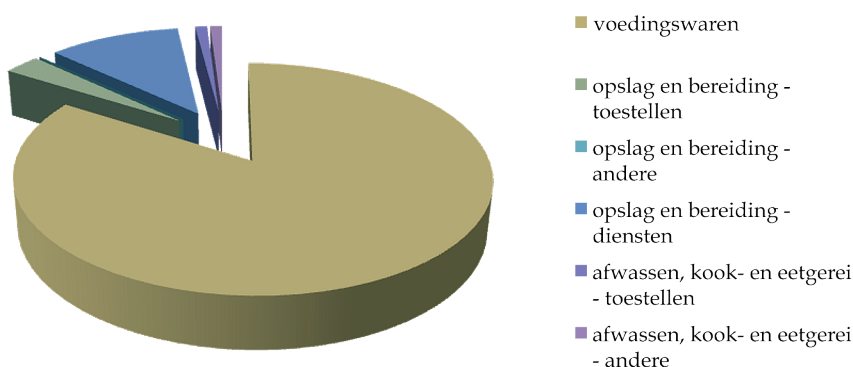
De gemiddelde Vlaming heeft een ecologische voetafdruk die vijf maal zo groot is als de voor hem beschikbare biocapaciteit. Voeding, huisvesting en personenvervoer domineren de ecologische voetafdruk van huishoudens. De Vlaamse voetafdruk is bovendien voor meer dan de helft energiegebonden.

3.1 Voeding

Onze voedingsgewoonten hebben een grote impact op het milieu. Volgens buitenlandse bronnen wordt 20 tot 30% van de milieu-impact veroorzaakt door de consumptie van voeding en drank. Dat komt o.a. door afval afkomstig van de productie, verwerking en distributie van voedsel, het bewaren en bereiden van voeding en voedselverspilling. 83% van de Vlaamse ecologische voetafdruk van voeding is gekoppeld aan de productie van voedingswaren.

De ecologische voetafdruk van voeding naar consumptieactiviteit

(bron: Van der Linden, 2010 in Geerken, 2011)

Doordat de bevolking toeneemt, groeit ook de vraag naar voeding. Bovendien consumeren de rijke landen ook steeds meer vlees en melkproducten. Ook de kleinere gezinsomvang en de toename van het aantal huishoudens hebben een invloed op de voedingspatronen. De consumenten kopen steeds meer bereide gerechten en producten in individuele porties. De globalisering van de voedingsmarkt en de wereldwijde handel zorgen bovendien voor een verschuiving van lokale en seizoensgebonden naar geïmporteerde en niet-seizoensgebonden voeding, die vaak een grotere impact op het milieu heeft.

3.2 Grondstoffen en materialen

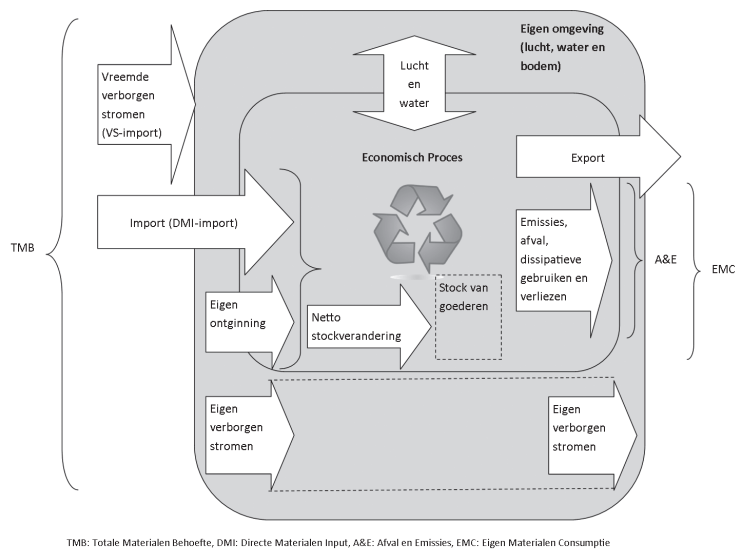
In de periode 2000-2008 bedroeg de totale behoefte aan grondstoffen in Vlaanderen ongeveer 38 ton/inwoner. Daarvan is ca. 85% ingevoerd uit het buitenland en bijna een derde is import van fossiele brandstoffen. Mineralen, biomassa en metalen nemen samen ongeveer de helft voor hun rekening.

De toenemende consumptie doet de vraag naar grondstoffen en materialen stijgen. De behoefte aan grondstoffen houdt gelijke tred met het bruto binnenlands product.

Milieudruk ontstaat zowel bij de ontginning als bij de toepassing van materialen en grondstoffen. Wat overblijft, komt ooit opnieuw in het milieu terecht in de vorm van afvalstoffen en emissies.

De uitvoer van een deel van de ingevoerde grondstoffen in al dan niet bewerkte vorm veroorzaakt elders in de wereld milieudruk. De omvang hiervan is nog niet bekend, maar waarschijnlijk voert Vlaanderen meer milieudruk uit dan in.

Technologische ontwikkelingen kunnen bijdragen tot (meer) milieuverantwoorde en materiaalefficiënte productieprocessen en producten. Ook hernieuwbare producten, bijvoorbeeld biobrandstoffen en hout, kunnen een duurzaam alternatief zijn, op voorwaarde dat de exploitatie ervan de draagkracht van het systeem niet overstijgt.

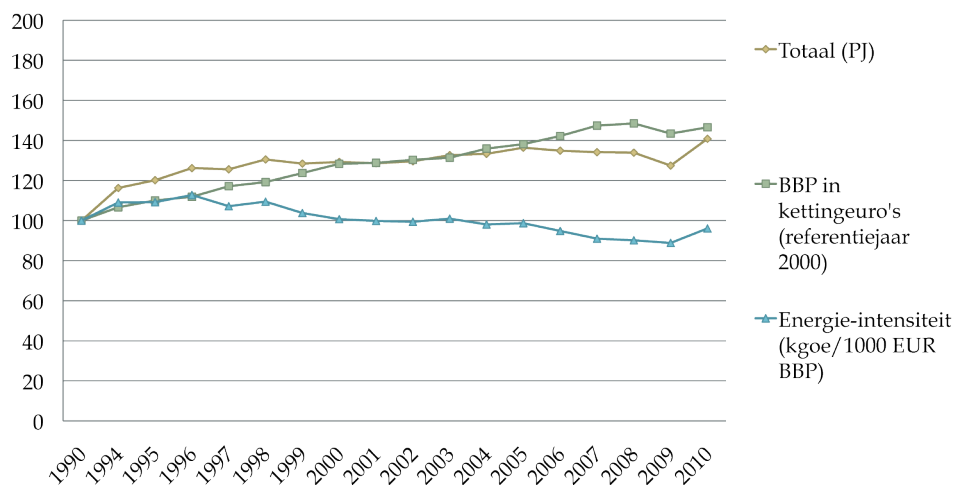
3.3 Energie

Vlaanderen importeerde in 2009 ca. 93% van zijn Bruto Binnenlands Energiegebruik (BBE) en was in 2007 voor drie vierden ervan rechtstreeks afhankelijk van fossiele brandstoffen. In 2010 bereikte dat energiegebruik zijn hoogste punt sinds 1990. Het nam wel minder snel toe dan het BBP, zodat er al zeker tot 2009 sprake is van een relatieve ontkoppeling.

De Vlaamse energie-intensiteit ligt wel aanzienlijk hoger dan het Europees gemiddelde door o.m. de Vlaamse energie-intensieve chemische en staalindustrie, de transportintensiteit en ontoereikende thermische isolatie van vooral oudere gebouwen.

De energie-intensiteit van de Vlaamse economie (index: 1990 = 100)

(bron: SVR o.b.v. Energiebalans VITO)

14,5% van het bruto binnenlands energiegebruik is huishoudelijke consumptie. Ruim de helft van de ecologische voetafdruk verbonden met huisvesting is te wijten aan het energieverbruik in woningen. Energiegebruik voor verwarming, warm water en elektrische apparaten draagt bovendien in grote mate bij aan de opwarming van de aarde en is de oorzaak van onder meer verzuring en fotochemische oxidatie.

84% van de broeikasgasuitstoot in Vlaanderen is te wijten aan energiegebruik en energieproductie. Om deze milieudruk te verminderen, zijn een verbeterde energie-efficiëntie en meer milieuvriendelijke technologieën voor de productie en consumptie van energie nodig. Daarnaast moeten we hernieuwbare energiebronnen gebruiken en verontreinigende energiebronnen door milieuvriendelijke varianten vervangen.

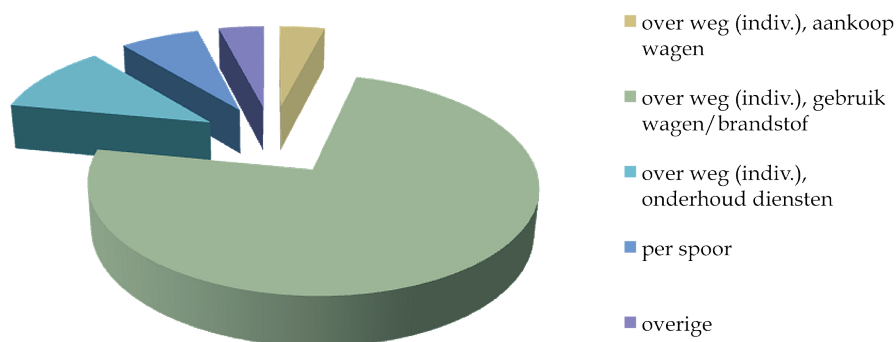
3.4 Mobiliteit

De ecologische voetafdruk van de Vlaming bestaat voor 11% uit personenvervoer, waarvan het overgrote deel het gevolg is van het dagelijks vervoer met de auto.

Tegelijkertijd bedraagt de milieu-impact van passagiersvervoer 15% tot 35% van de totale milieu-impact door private consumptie. Ook hier heeft transport per wagen een belangrijk aandeel. In tegenstelling tot de uitstoot door industrie, landbouw en huishoudens nam de uitstoot van broeikasgassen door transport toe in Vlaanderen.

De ecologische voetafdruk van personen-vervoer naar consumptieactiviteit

(bron: Van der Linden, 2010 in Geerken, 2011)

Natura 2000 en instandhoudingsdoelstellingen

Natura 2000 is een Europees netwerk van natuurgebieden dat de Europese lidstaten hebben afgebakend op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn. De Vogelrichtlijn uit 1979 heeft als doel alle wilde vogels en hun belangrijkste habitats in de hele Europese Unie te beschermen. De maatregelen van de Habitatrichtlijn (1992) zijn vergelijkbaar, maar ze hebben betrekking op een veel groter aantal Europese soorten. De Habitatrichtlijn vraagt bovendien een doelgerichte bescherming van zeldzame en bijzondere habitattypen, gaande van Scandinavische natuurlijke bossen over kalkhoudende rotsbodems aan de Atlantische kust tot de heidegebieden in de Vlaamse Kempen.

De lidstaten moeten niet alleen Europees beschermde gebieden afbakenen, maar ook doelen opstellen en maatregelen nemen om de soorten en habitats (vermeld in de bijlagen van de twee richtlijnen) in een 'gunstige staat van instandhouding' te brengen. Die natuurdoelen voor heel Vlaanderen worden de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen genoemd, of G-IHD. Ze geven weer wat nodig is om de bedreigde Europese soorten en habitats een veilige toekomst te geven. Bijvoorbeeld: hoeveel broedparen zijn er nodig voor een levensvatbare Vlaamse populatie van een akkervogel? Hoeveel akkers en akkerranden zijn daarvoor nodig?

De milieuschade door vervoer en transport is grotendeels te wijten aan het gebruik van energiebronnen, de uitstoot van schadelijke stoffen, zoals CO, NO_x, NMVOS, CO₂, fijn stof en zware metalen en aan de veroorzaakte hinder. De uitgebreide transportinfrastructuur leidt tot de versnippering van de open ruimte. De ambitie om van Vlaanderen een distributiecentrum in Europa te maken kan een belangrijke impact hebben op het milieu, o.a. omdat het goederentransport waarschijnlijk zal toenemen. Het aantal tonkilometer van het goederenvervoer stijgt nu al. Bovendien is er een verschuiving naar minder milieuvriendelijke vervoerswijzen.

Ook bij het personenvervoer gaat de milieuwinst door de technologische vooruitgang gedeeltelijk verloren doordat het wagenpark groeit, het wagengebruik toeneemt en de bezettingsgraad van de wagens daalt.

De volgende stap is dat Vlaanderen bepaalt in welke gebieden het inspanningen moet leveren voor welke soorten en habitats. De G-IHD worden dan verfijnd per Natura 2000-gebied. Dit zijn de specifieke natuurdoelen, of S-IHD. Ze leggen bijvoorbeeld vast dat in de beken van de Antwerpse Kempen de grote modderkruiper aandacht moet krijgen, dat in de Scheldevallei de zeldzame wilgenvloedbossen eerherstel vragen, en dat de zeldzame kustduinen gevrijwaard moeten worden van verdroging en verbossing. Zodra Vlaanderen de natuurdoelen heeft bepaald, kan het voor elk Natura 2000-gebied een gebiedsplan opmaken. Een gebiedsplan zegt hoe de natuurdoelen voor dat gebied

gehaald kunnen worden en wie wat gaat doen. Het is het draaiboek van een Natura 2000-gebied.

4. Goed bestuur

4.1 Beleidsplanning en -opvolging

De Vlaamse overheid wenst haar milieubeleid op begrijpbare en transparante wijze te duiden en te illustreren voor alle betrokkenen. Zij informeert hierbij over het bereiken van beleidsdoelstellingen en stelt relevante en actuele (milieu)informatie ter beschikking. De beleidsvorming voor milieu en natuur omvat een uitvoerige dialoog met de belanghebbenden.

De Vlaamse milieuoverheid werkt voor de beleidsvoorbereiding aan een goede wisselwerking en afstemming met andere plannen, zowel binnen als buiten het eigen beleidsdomein. Dit geldt in het bijzonder voor mobiliteit en ruimtelijke ordening. Deze beleidsdomeinen maken in deze planperiode ook beleidsplannen op (cfr 2). Ze gaat bij de voorbereiding van de volgende beleidscyclus na hoe ze het voorafgaand overleg met belanghebbenden kan optimaliseren. Daarbij gaat aandacht naar nieuwe uitdagingen en naar de beleidsverkenning (cfr 3). Ze bouwt de beleidsopvolging uit op basis van een goed afgelijnde set van beleidseffecten, afgeleid uit het Pact 2020, het regeerakkoord, de beleidsnota en het MINA-plan. De milieu- en natuurrapportering sluit hierbij aan en zal nog verder beleidsevaluaties en toekomstverkenningen ontwikkelen om het beleid te ondersteunen. De onderzoeksprogrammering probeert de hiaten in de bestaande kennis op te vullen en in te spelen op nieuwe onderzoeksnoden.

- 2. Afstemming overkoepelende beleidsplanning en -opvolging milieu, mobiliteit en ruimtelijke ordening in Vlaanderen**
- 3. Bepalen van langetermijndoelstellingen milieubeleid en bijhorende trajecten**
Het uitwerken van langetermijnvisies is een proces dat losstaat van de beleidscycli op korte termijn. De verschillende actoren (wetenschap, beleidsmakers, maatschappelijke belanghebbenden) moeten in dit proces elk hun rol spelen. Een randvoorwaarde is dat er zowel binnen als buiten de overheid voldoende draagvlak bestaat. De samenwerking tussen de beleidsontwikkeling (onderzoek, MIRA en NARA) en de strategische beleidsplanning (MINA-plan) zal anders zijn dan in het verleden; er wordt afstemming gezocht met andere initiatieven: bv. toekomstvisies andere beleidsdomeinen, transitieprocessen in uitvoering van de VSDO, burgerinitiatieven.

4.2 Een slagkrachtige overheid met oog voor integratie

Vlaanderen voert het Milieuhandhavingsdecreet onverkort uit (cfr 4) en zal de regelgeving actualiseren, vereenvoudigen en integreren in een Vlaams milieuwetboek. Zo zal de toepassing van de MER-regelgeving versoepelen (cfr 5). Het milieukostenmodel levert input voor een efficiënt milieubeleid, waarbij de maatschappelijke baten van milieubeleid worden overwogen, zoals ecosysteemdiensten.

De Vlaamse milieuoverheid wil potentieel milieuschadelijke subsidies evalueren (cfr 6) en hervormen. Daarbij werkt ze aan alternatieve financiering (cfr 8) en aan meer inspraak in het gebruik van middelen voor leefmilieudoelstellingen door de andere Vlaamse beleidsdomeinen (bv ecologiesteun). Samenwerking met andere beleidsdomeinen en bestuursniveaus is een belangrijk aandachtspunt (cfr 11), ook bij de verschillende sporen om te evolueren naar een groene economie.

Ze ondersteunt de lokale overheden (cfr 13) en vervult een coördinerende rol ten overstaan van lokale, nationale en internationale partners. De milieuoverheid integreert de maatschappelijke betrokkenheid via partnerschappen met specifieke doelgroepen, moeilijk bereikbare of minder georganiseerde doelgroepen, economische actoren, ngo's en andere betrokkenen. Natuur- en milieueducatie heeft daarbij een belangrijke ondersteunende rol. Ze stimuleert de verspreiding van informatie over de milieu-impact van huishoudens en consumenten. Een belangrijk element hierin is een groter inzicht in het milieugedrag van burgers (cfr 7).

- 4. Schendingen van het milieurecht gepast sanctioneren**
- 5. Vlottere toepassing MER-regelgeving**
- 6. Subsidies met impact**
- 7. Monitoring evolutie maatschappelijk gedrag en perceptie milieubeleid**
Om beter te kunnen inspelen op wat bij de bevolking leeft, zoekt de Vlaamse overheid naar de kennis van de Vlamingen over de toestand van het milieu, het milieubeleid en de ingezette instrumenten, maar ook naar de perceptie en het gedrag van burgers. Daarbij ligt de nadruk op de motieven voor dat gedrag. Later komen ook bedrijven en de tevredenheid van burgers over hun leefomgeving aan bod. Een aantal cases onderzoekt het effect van communicatie en educatie en hoe dit kan vergroten.
- 8. Optimaal inzetten alternatieve financieringstechnieken**
- 11. Optimaliseren van de samenwerking met andere beleidsdomeinen**
- 13. Inhoudelijke steun aan lokale overheden door de Vlaamse overheid**

4.3 Vlaanderen sluit aan bij de internationale actie

Op internationaal niveau streeft Vlaanderen een ambitieus milieubeleid na, met bijzondere aandacht voor de draagkracht van de wereld. Het ziet erop toe dat internationale afspraken worden nageleefd. De grensoverschrijdende samenwerking op milieugebied is bevorderd en expertise is overgedragen naar landen in ontwikkeling.

Vlaanderen maakt afspraken op Europees en internationaal niveau en komt deze na, weliswaar met aandacht voor de eigen Vlaamse situatie. De Europese milieuregelgeving moet werkbaarder worden, zonder afbreuk te doen aan de basisdoelstellingen.

4.4 Milieubeleid op maat van gebieden en projecten

Het gebiedsgericht milieubeleid draagt bij tot een betere omgevingskwaliteit in Vlaanderen. Dit gebeurt op maat van het gebied en de projecten, in overleg met de betrokkenen. De aandacht gaat hierbij naar de diverse invalshoeken en schaalniveaus van omgevingskwaliteit. Het milieubeleid formuleert ecologische kwaliteitsambities voor een aantal gebiedstypes. Deze vormen het ruimtelijke kader om de algemene milieudoelstellingen te halen. Het begrip 'omgevingskwaliteit' wordt verder ingevuld voor een aantal gebiedstypes en projecten. De Vlaamse overheid heeft voor volgende gebiedstypes een aantal prioritaire accenten gelegd en zal er de evolutie van de omgevingskwaliteit opvolgen (cfr 9): open ruimte, randstedelijke gebieden (cfr 10), stedelijke gebieden, bedrijventerreinen en lijninfrastructuren

9. Meten van de leef- en omgevingskwaliteit

De Vlaamse overheid ontwikkelt een samengestelde indicator leef- en omgevingskwaliteit om de kwaliteitsverbetering meetbaar te maken en het beleid verder te onderbouwen. Ter ondersteuning stelt ze kwaliteits-, milieubelastings- en risicokaarten op. Een nulmeting en de integratie in de beleidscyclus vormen tegen het einde van de planperiode het sluitstuk.

10. Initiëren en uitvoeren randstedelijke projecten

Rio+20

In 1992 werd in Rio de Janeiro de zogenaamde "Earth Summit" gehouden. Tijdens die conferentie over duurzame ontwikkeling nam de internationale gemeenschap de Agenda 21 aan, een mondiaal actieplan voor duurzame ontwikkeling, samen met de Rio-verklaring voor milieu en ontwikkeling. Twintig jaar later organiseren de VN een nieuwe internationale conferentie over duurzame ontwikkeling in Rio, ook Rio+20 of Brazil 2012 genoemd.

Twee thema's staan centraal op de agenda:

- groene economie in het kader van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding;
- het institutioneel kader (governance) voor duurzame ontwikkeling.

De conferentie moet zorgen voor een sterkere politieke aandacht voor duurzame ontwikkeling en een performantere architectuur van de Verenigde Naties.

Ondertussen is de voorbereiding van deze conferentie volop aan de gang. Wereldwijd bereiden lidstaten en stakeholders zich voor op de top en ook in Vlaanderen is het voorbereidingsproces volop bezig. De resultaten van het Vlaamse forum met het middenveld en de adviezen van de Vlaamse strategische adviesraden vormen mee de basis voor de Vlaamse inbreng in dit proces.

5. Plandoelstellingen

www.milieubeleidsplan.be

5.1 Betere leefkwaliteit

De Vlaamse overheid werkt aan een goede leefkwaliteit voor de bevolking. Ze kijkt hierbij in eerste instantie naar de gezondheidsimpact van een slechte milieukwaliteit en heeft specifieke aandacht voor slechte luchtkwaliteit en geluidsoverlast. Ook de wijze waarop de Vlaming zijn onmiddellijke leefomgeving ervaart, is bepalend voor een goede leefkwaliteit.

5.1.1 Blootstelling aan luchtverontreiniging

De Europese richtlijn Luchtkwaliteit legt normen op om de bevolking te beschermen tegen de schadelijke effecten van luchtverontreiniging. Hoewel de globale luchtkwaliteit in Vlaanderen al verbeterd is, worden er nog steeds burgers blootgesteld aan waarden die de EU-normen overschrijden. Het Milieubeleidsplan 2011-2015 richt zich op de meest schadelijke stoffen: fijn stof (zowel de fracties PM₁₀ als PM_{2,5}) en ozon. Ook de verontreiniging door stikstofoxiden komt aan bod, want in een aantal dichtbevolkte gebieden komen nog altijd overschrijdingen van de Europese jaargrenswaarde voor.

In 2015 is de gezondheidssimpact door luchtverontreiniging verminderd.

- » De bevolking wordt niet meer blootgesteld aan een overschrijding van de geldende Europese grenswaarden voor luchtkwaliteit.
- » Het percentage van de bevolking dat wordt blootgesteld aan een overschrijding van de Europese streefwaarden voor ozon daalt.

Bron: EU-richtlijnen Lucht, Vlare

Meer concreet ...

Fijn stof (PM_{2,5} en PM₁₀)

... is in 2015 geen enkele Vlaming gedurende meer dan 35 dagen blootgesteld aan een daggemiddelde PM₁₀-concentratie van meer dan 50 µg/m³.

... is in 2015 geen enkele Vlaming blootgesteld aan een overschrijding van de jaargemiddelde PM_{2,5}-concentratie van 25 µg/m³.

Atmosferisch ozon

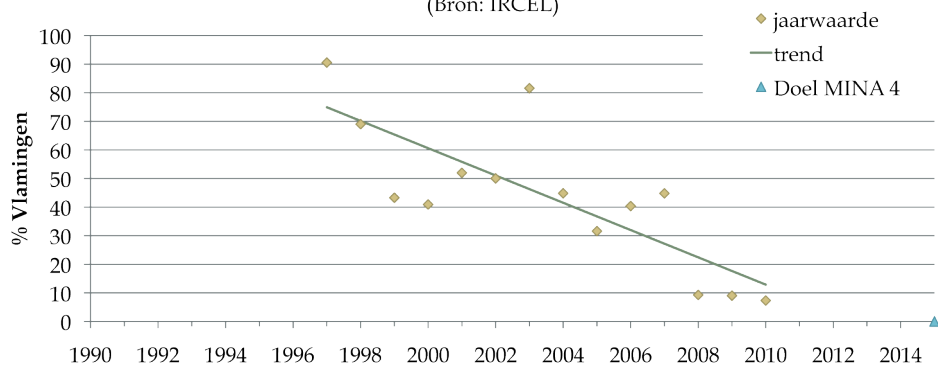
... is in 2015 geen enkele Vlaming is blootgesteld aan meer dan 25 dagen met overschrijding van de EU-streefwaarde voor ozon – gemiddeld over 3 jaar.

Stikstofoxiden (NO₂)

... is in 2015 geen enkele Vlaming blootgesteld aan overschrijding van de jaargemiddelde concentratie van 40 µg/m³ NO₂.

Vlamingen blootgesteld aan overschrijdingen van de daggrenswaarde van PM₁₀

(Bron: IRCEL)

5.1.2 Milieuhinder

Naast luchtverontreiniging heeft ook de blootstelling aan lawaai een belangrijke negatieve invloed op de gezondheid. Volgens het Schriftelijk Leefomgevingsonderzoek ondervindt 10% van de Vlamingen ernstige tot extreme hinder door geluid. De belangrijkste bron van geluidshinder in Vlaanderen is het verkeer. Het Milieubeleidsplan 2011-2015 focust zowel op de feitelijke geluidshinder die Vlamingen ondervinden als op de mate waarin ze die ervaren. Het Pact 2020 stelt dat Vlaanderen voor geluidshinder in 2020 even goed moet scoren als Europese economische topregio's. Ook geurhinder, de tweede belangrijkste veroorzaker van ernstig tot extreem gehinderden in Vlaanderen, wordt aangepakt.

De milieuhinder wordt verminderd.

- » Het aantal ernstig gehinderden door verkeerslawaai vermindert.
- » De akoestische kwaliteit in stedelijk gebied verbetert.
- » Het aantal (ernstig) gehinderden door geur vermindert.

Bron: EU-richtlijn Omgevingslawaaai, Pact 2020

Meer concreet ...

Lawaai

... is in 2020 het aantal Vlamingen dat ernstig gehinderd wordt door verkeerslawaai gedaald met 15% t.o.v. 2010.

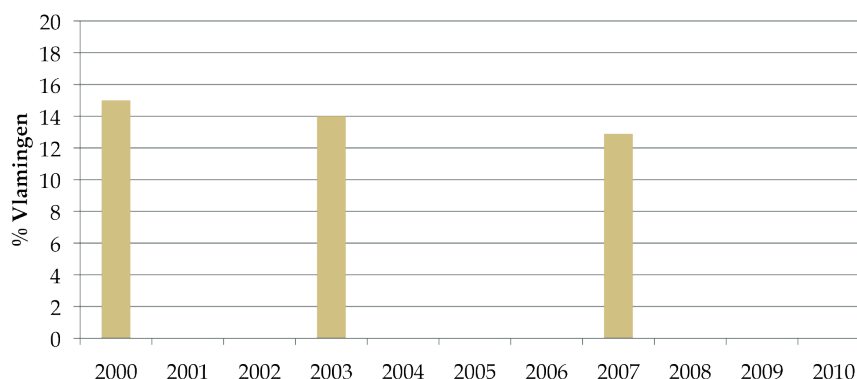
... is in 2020 het aantal personen dat ernstig wordt gehinderd door lawaai van wegverkeer, spoorverkeer, luchtvaart en industrie in de agglomeraties van Antwerpen en Gent en Brugge gedaald t.o.v. de nulmeting.

Geur

... is in 2020 het aantal Vlamingen dat gehinderd wordt door geur maximaal 12%. Het aantal ernstig gehinderden bedraagt maximaal 4.5%.

Het aandeel Vlamingen dat ernstig wordt gehinderd door verkeerslawaai

(Dep. LNE, SLO)

5.1.3 Groenbeleving

Hoewel Vlaanderen één van de meest dichtbebouwde regio's ter wereld is, moeten de steden en het platteland leefbaar blijven. Voor een betere leefkwaliteit in het Vlaamse 'stedengewest' moet openbaar en/of gemeenschappelijk groen voldoende zichtbaar en toegankelijk zijn. Vlaanderen kan daarvoor zorgen door meer toegankelijke stadsbossen, door kwalitatief hoogstaande groene ruimte in de stad, speelbossen en natuur- en bosgebieden en door projecten rond ecowoonwijken, ecobedrijventerreinen, stedelijke groenpolen en binnenstedelijke groenvoorzieningen te starten.

In 2015 beschikken meer Vlamingen over toegankelijk groen.

- » Het aanbod en de toegankelijkheid van natuurgebieden, bossen en parken neemt toe.
- » In stedelijk gebied neemt het aantal Vlamingen dat beschikt over toegankelijk buurtgroen toe.

Meer concreet ...

Buurtgroen

... is in 2015 het aantal Vlamingen in stedelijk gebied dat beschikt over toegankelijke buurtgroen toegenomen t.o.v. 2008.

5.2 Impact van milieu op natuur

De doelstelling van het Vlaamse natuurbeleid is het behoud, het herstel en de versterking van de biodiversiteit en dit zowel van soorten, tussen soorten als van ecosystemen. Voor het behoud van de biodiversiteit staan de instandhoudingsdoelstellingen centraal. Opdat Vlaanderen in 2020 de vergelijking met andere Europese topregio's zal kunnen doorstaan, zal de Vlaamse Regering de gebieden onder effectief natuurbeheer verder uitbreiden. Er is ook aandacht voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid van die natuur.

5.2.1 Biodiversiteit

Momenteel is de staat van instandhouding van drie kwart van de habitats van Europees belang zeer ongunstig. Voor één derde van de soorten is ze gunstig.

Vlaanderen werkt ambitieus aan het behoud, het herstel en de versterking van de biologische diversiteit.

- » In 2020 is voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren.
- » In 2015 is de toestand van bedreigde en beschermde soortengroepen verbeterd.
- » In 2015 is meer kwaliteitsvolle natuur onder effectief natuurbeheer gerealiseerd.

Bron: EU Habitatrictlijn, EU strategie biodiversiteit, Pact 2020, decreet Natuurbehoud

Meer concreet ...

Soorten

... is in 2015 de 'algemene broedvogelindex' met 10% vooruitgegaan t.o.v. 2007-2008.

... is in 2015 de 'vlinderindex' met 10% vooruitgegaan t.o.v. 2004.

... is in 2015 de 'overwinterende watervogelindex' met 10% vooruitgegaan t.o.v. 2005-2006.

Habitats

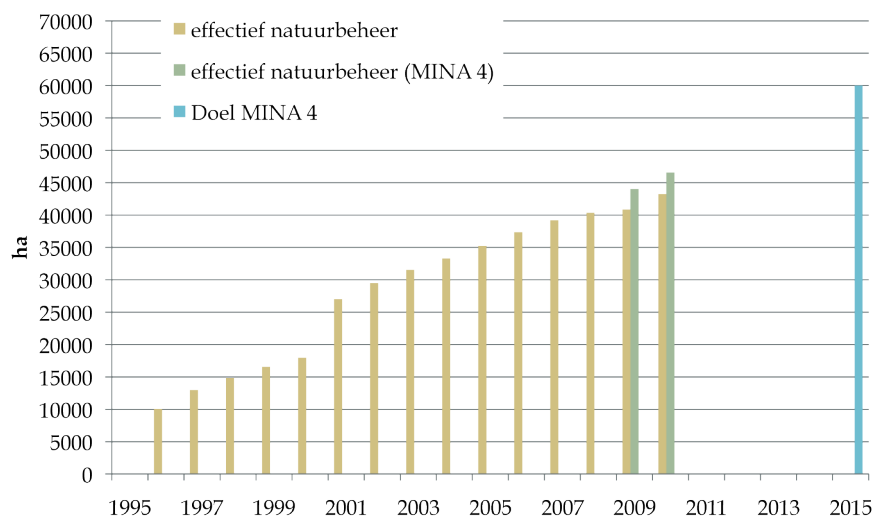
... is in 2020 de bosbarometer vooruitgegaan t.o.v. de nulmeting.

Natuurbeheer

... bedraagt in 2015 de oppervlakte onder effectief natuurbeheer 60.000 ha.

De totale oppervlakte onder effectief natuurbeheer

(bron: ANB, INBO)

5.2.2 Recreatie en toegankelijkheid

De Vlaamse overheid heeft aandacht voor een kwaliteitsvol en duurzaam beheer van natuur- en bosgebieden en voor de fysieke en inhoudelijke ontsluiting, de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van deze gebieden, ook voor personen met een handicap. Het Pact 2020 stelt dat in 2020 minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden in Vlaanderen over een stadsbos beschikt (of de aanleg ervan heeft opgestart).

De mogelijkheid tot beleving en de toegankelijkheid van de natuur- en bosgebieden en de parken wordt verhoogd.

- » Het aandeel toegankelijke bossen en natuurreservaten in Vlaanderen verhoogt.
- » Meer stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikken over een stadsbos of zijn ermee gestart.
- » Vlaanderen beschikt over extra speelzones in bossen en natuurreservaten.

Bron: Pact 2020 (m.b.t. stadsbossen)

Meer concreet ...

Bossen en natuurreservaten

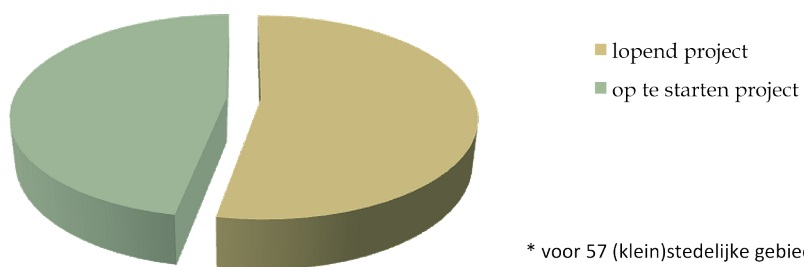
... bedraagt in 2015 het oppervlakteaandeel toegankelijke bossen en natuurreservaten (d.w.z. met toegankelijkheidsregeling) 60%.

... is in 2015 de oppervlakte speelzones in bossen en natuurreservaten (of 1000 ha) toegenomen met 45% t.o.v. 2009.

... bedraagt in 2015 het aandeel stedelijke of kleinstedelijke gebieden met een stadsbos of stadsbosproject 40%.

Aandeel lopende stadsbosprojecten in stedelijke gebieden* (2011)

(Bron: ANB)

* voor 57 (klein)stedelijke gebieden

5.2.3 Natuurbeleid

Om de natuurdoelstellingen te halen, moet Vlaanderen het grootste deel van de maatregelen uitvoeren die nodig zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen. Met de nadruk op de 108 soorten van internationaal belang, wil de Vlaamse overheid soortenbeschermingsplannen en -programma's opmaken en uitvoeren om de achteruitgang van de Vlaamse biodiversiteit te stoppen, de gunstige staat van instandhouding van levensvatbare populaties van soorten te verzekeren en het herstel van (de populaties van) bedreigde soorten te bevorderen. Ook vismigratie krijgt de nodige aandacht.

De Vlaamse overheid richt zich op de instandhoudingsdoelstellingen en investeert in de sanering van natuurgerichte knelpunten.

- » De instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 gebieden zijn vastgesteld en het grootste deel van de maatregelen zijn in uitvoering.
- » Voor soorten van internationaal belang worden soortenbeschermingsplannen opge maakt.
- » Het aandeel gesaneerde prioritaire vismigratieknelpunten neemt toe.

Bron: Benelux-beschikking (m.b.t. vismigratieknelpunten)

Meer concreet ...

Instandhoudingsdoelstellingen (IHD)

... is in 2015 25% van de maatregelen nodig voor de IHD ter bescherming van de soorten van Europees belang uitgevoerd.

... is in 2015 25% van de maatregelen nodig voor de IHD ter bescherming van de habitats van Europees belang uitgevoerd.

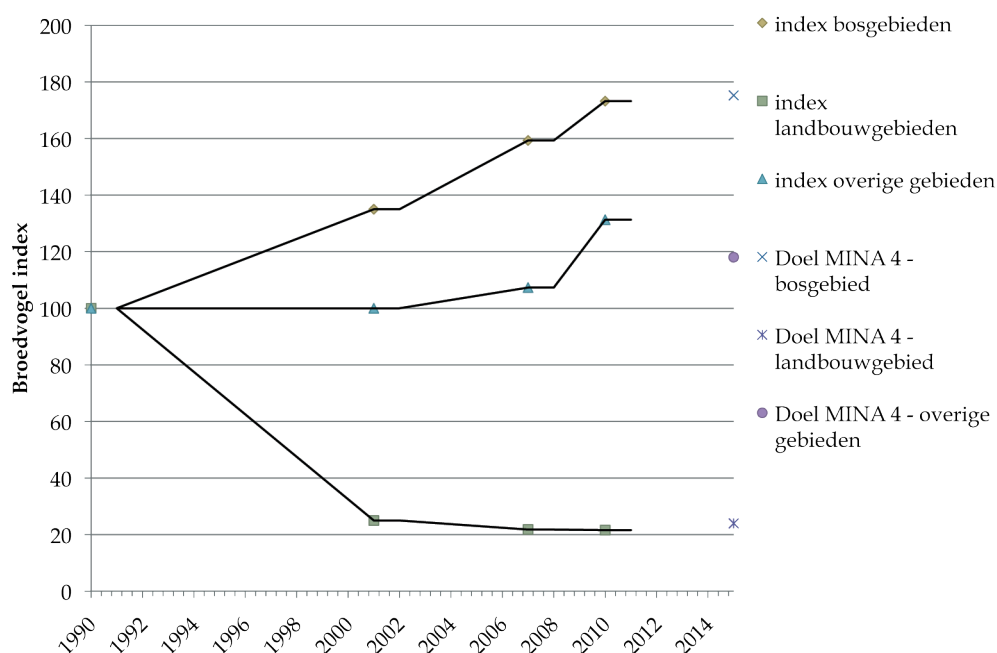
... zijn in 2015 alle aanwijzingsbesluiten en gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Speciale Beschermingszones definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

... zijn er in 2015 10 nieuwe soortenbeschermingsplannen.

Vismigratie

... is in 2015 90% van de vismigratieknelpunten van de eerste prioriteitsklasse van de strategische prioriteitenkaart gesaneerd.

Algemene broedvogelindex (bron: INBO)

5.3 Schonere lucht

Fijn stof en ozon kunnen erg schadelijk zijn voor de gezondheid. Werken aan een schonere lucht is dan ook noodzakelijk om de impact van een slechte luchtkwaliteit op mens en natuur te beperken. Momenteel haalt Vlaanderen niet alle Europees opgelegde doelstellingen voor luchtkwaliteit of zijn de vooropgestelde reducties niet voldoende om de milieukwaliteit significant te verbeteren. Zo brengt de depositie van verzurende en vermestende stoffen schade toe aan gevoelige ecosystemen.

5.3.1 Luchtkwaliteit

Het Pact 2020 stelt dat Vlaanderen in 2020 even goed scoort als Europees economische topregio's voor wat luchtkwaliteit betreft. De focus ligt bij het respecteren van de geldende normen voor de belangrijkste (soms lokale) knelpunten met betrekking tot fijn stof, ozon, stikstofoxiden en zware metalen.

In 2015 is de luchtkwaliteit zodanig verbeterd dat we minstens voldoen aan de geldende Europese normen.

- » De gemiddelde jaarconcentratie aan fijn stof wordt gereduceerd.
- » Het aantal overschrijdingen van de Europese streefwaarde voor ozon daalt en de hoogte van de overschrijdingen neemt af.
- » Voor de polluenten waarvoor de Europese grens- en streefwaarden voor luchtkwaliteit al gerealiseerd werden, verbetert de luchtkwaliteit of wordt ze minstens in stand gehouden.

Bron: EU-richtlijnen Lucht, Vlarem, Pact 2020

Meer concreet ...

Fijn stof (PM_{2,5} en PM₁₀)

... is in 2020 de jaargemiddelde concentratie PM₁₀ in de omgevingslucht met 25% gedaald ten opzichte van 2007.

... bedraagt in 2015 de jaargemiddelde concentratie PM_{2,5} in de omgevingslucht maximaal 25 µg/m³.

... bedraagt in 2015 de voortschrijdend driejaarsgemiddelde concentratie PM_{2,5} op grootstedelijke achtergrondlocaties gemiddeld over de periode 2013-2015 maximaal 20 µg/m³.

Stikstofoxiden (NO₂)

... is in 2015 de jaargemiddelde concentratie NO₂ in de omgevingslucht maximaal 40 µg/m³.

Atmosferisch ozon

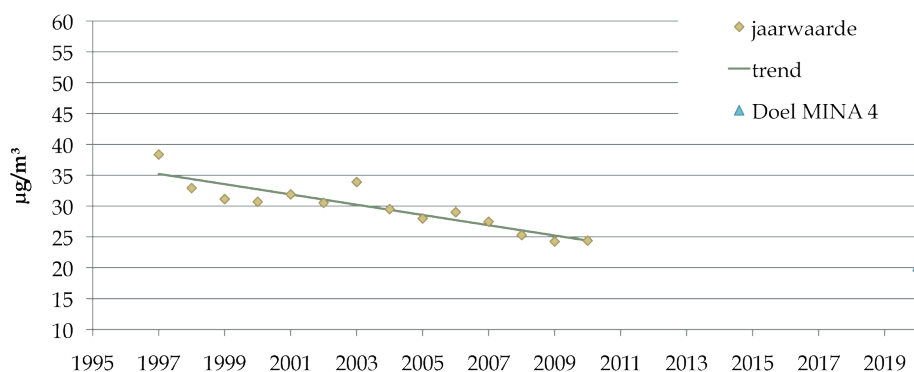
... zijn er in 2015 maximaal 25 dagen waarop het hoogste 8-uurgemiddelde per dag de streefwaarde van 120 µg/m³ overschrijdt.

Zware metalen

... zijn er in 2015, uitgemiddeld over een kalenderjaar, geen overschrijdingen meer voor van de jaargemiddelde norm van arseen, cadmium, nikkel en lood in de PM₁₀-fractie.

De jaargemiddelde concentratie zwevend stof (PM₁₀)

(Bron: VMM - IRCEL)

5.3.2 Atmosferische depositie

De depositie van verzurende en vermestende stoffen heeft o.m. een negatieve invloed op de biodiversiteit. Het Milieubeleidsplan 2011-2015 wil de oppervlakte natuurlijke vegetatie waar de schadedrempel voor atmosferische zuur- en stikstofdepositie wordt overschreden, verminderen.

De impact van atmosferische zuur- en stikstofdepositie neemt af tegen 2015.

- » Het areaal beschermde gebieden met overschrijding van kritische lasten door verzurende en vermestende stoffen vermindert.

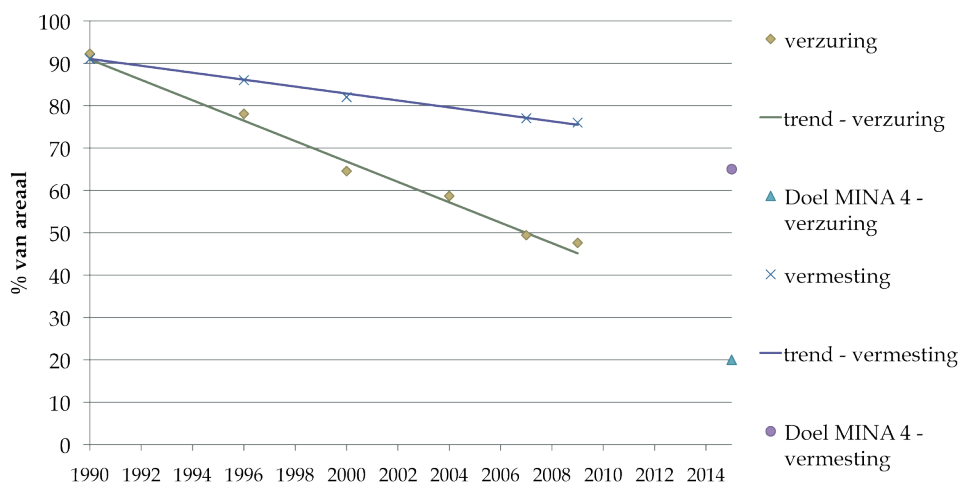
Meer concreet ...

Kritische lasten

... bedraagt in 2015 het areaal natuur met overschrijding van de kritische lasten verzuring door verzurende depositie maximaal 20%.

... bedraagt in 2015 het areaal natuur met overschrijding van de kritische lasten vermesting door stikstofdepositie maximaal 65%.

Het areaal met overschrijding van kritische lasten verzuring en vermesting voor bos, heide en soortenrijke graslanden
(Bron: VMM-MIRA)

5.3.3 Emissies naar lucht

Het emissiereductiebeleid kadert voor vele stoffen in een internationale/Europese context. In het kader van het Europese Energie- en Klimaatpakket is bijvoorbeeld gesteld dat de EU27 eenzijdig haar broeikasgas-uitstoot tegen 2020 zal verminderen met 20% t.o.v. 1990.

Voor de niet-ETS sectoren zijn er reductiedoelstellingen per lidstaat. De Belgische reductiedoelstelling van -15% in 2020 t.o.v. 2005 moet nog vertaald worden in een Vlaamse doelstelling.

De emissies van verontreinigende stoffen naar de lucht worden verder gereduceerd.

- » De uitstoot van broeikasgassen door de Vlaamse sectoren die niet onder het Europese emissiehandelssysteem vallen neemt af.
- » De totale uitstoot van verzurende stoffen, en in het bijzonder de NO_x-emissie van de sector verkeer, daalt.
- » De totale uitstoot van ozonvormende stoffen daalt.
- » De uitstoot van fijn stof daalt.
- » De uitstoot van milieugevaarlijke stoffen daalt.

Bron: EU Energie- en Klimaatpakket, NEC-richtlijn

Meer concreet ...

Broeikasgassen

... is in 2020 de emissie van broeikasgassen door niet-ETS sectoren afgenomen in overeenstemming met de interne Belgische lastenverdeling.

Stikstofoxide (NO_x)

... bedraagt in 2015 de emissie van NO_x door de sector transport maximaal 52,3 kton.

... bedraagt in 2015 de emissie van NO_x door stationaire bronnen maximaal 58,1 kton.

Vluchtige organische stoffen (VOS)

... bedraagt in 2015 de emissie van VOS door de sector transport maximaal 3,9 kton.

... bedraagt in 2015 de emissie van VOS door stationaire bronnen maximaal 64,0 kton.

Fijn stof (PM_{2,5})

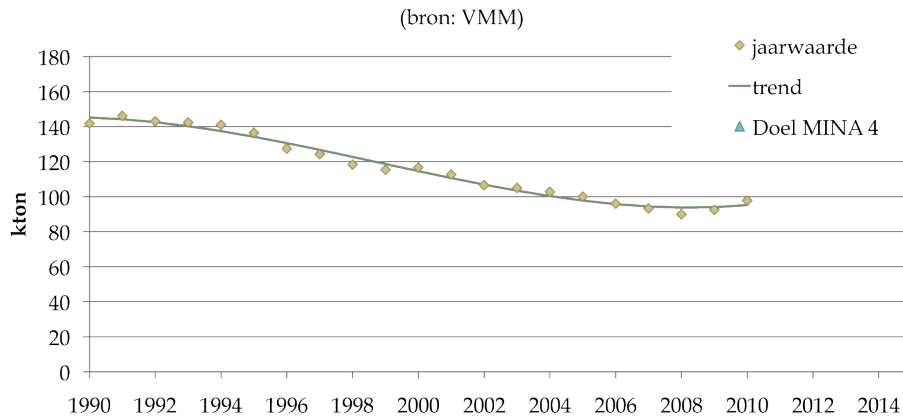
... bedraagt in 2015 de emissie van PM_{2,5} door de sector transport maximaal 2,3 kton.

... bedraagt in 2015 de emissie van PM_{2,5} door stationaire bronnen maximaal 6,0 kton.

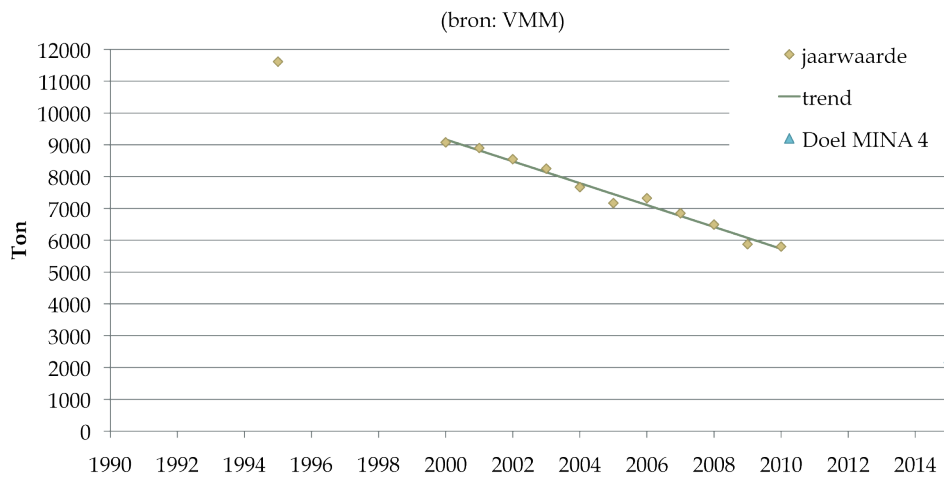
Zwaveldioxide (SO₂)

... bedraagt in 2015 de totale emissie van SO₂ maximaal 49,4 kton.

Emissie van NO_x door transport

Emissie van fijn stof ($\text{PM}_{2.5}$) door transport

5.4 Goede toestand van de watersystemen

De hoofddoelstelling van het Vlaamse waterbeleid is om een goede toestand van de watersystemen te bereiken, zoals ook bepaald in de Europese kaderrichtlijn Water. Voor het oppervlaktewater moet dat tegen 2015, met een uitstelmogelijkheid tot 2021 of 2027. Dit betekent dat het oppervlaktewater een goede score behaalt, zowel ecologisch als voor elke afzonderlijke fysisch-chemische parameter, zoals zuurstof, nutriënten of gevaarlijke stoffen. Kwantitatieve aspecten zoals debiet en waterpeil zijn impliciet in de ecologische indicatoren vervat. Voor grondwater zijn de chemische en kwantitatieve aspecten bepalend.

5.4.1 Kwaliteit van oppervlaktewater

Zowel de biologische als de chemische oppervlaktewaterkwaliteit verbeterde het voorbije decennium, maar niet overal en in dezelfde mate. Het verschil met de doelstelling van de kaderrichtlijn Water is groot. In 2008 verkeerde minder dan de helft van de waterlichamen in een goede chemische toestand en geen enkele in een goede ecologische toestand.

In 2021 hebben de meeste Vlaamse oppervlaktewaterlichamen een goede toestand bereikt. In 2015 zijn alle kwaliteitsaspecten van het watersysteem verder verbeterd.

- » Het aandeel oppervlaktewaterlichamen met een goede biologische kwaliteit is toegenomen.
- » Het aandeel oppervlaktewaterlichamen met goede fysisch-chemische kwaliteit is toegenomen.
- » Het aandeel oppervlaktewaterlichamen dat voldoet aan de normen voor milieugevaarlijke stoffen is toegenomen.

Bron: EU –kaderrichtlijn Water, decreet Integraal Waterbeleid, Vlarem, Pact 2020

Meer concreet ...

🌿 Oppervlaktewaterlichamen

... heeft in 2021 meer dan 50% van de oppervlaktewaterlichamen een goede kwalitatieve toestand.

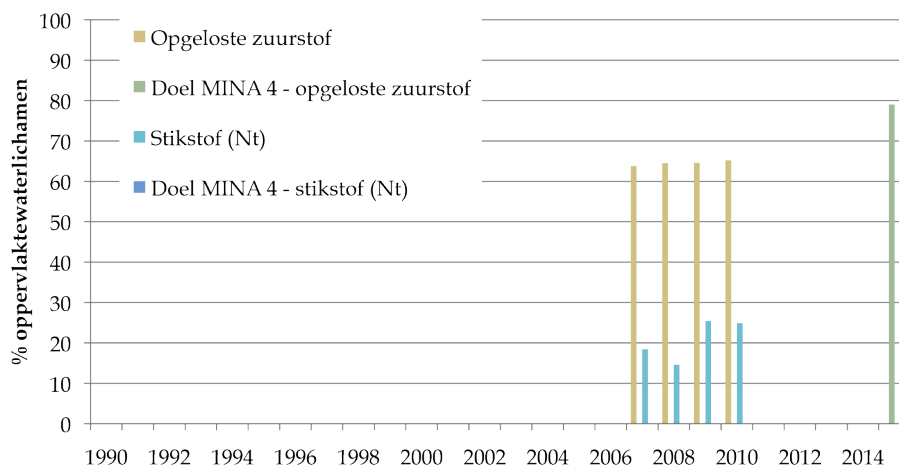
... voldoet in 2015 79% van de oppervlaktewaterlichamen aan de norm voor opgeloste zuurstof.

... voldoet in 2015 27% van de oppervlaktewaterlichamen aan de norm voor stikstof (Nt).

... is in de periode 2010-2015 het % oppervlaktewaterlichamen dat voldoet aan de Europese normen voor milieugevaarlijke stoffen (cf. chemische toestand volgens de kaderrichtlijn Water) toegenomen.

Het aandeel oppervlaktewaterlichamen dat voldoet aan de normen voor opgeloste zuurstof en stikstof (Nt)

(Bron: VMM)

5.4.2 Kwaliteit en kwantiteit van grondwater

Zowel voor nitraat als bestrijdingsmiddelen zijn er overschrijdingen van de norm. Hoewel er de laatste jaren peilstijgingen zijn waargenomen, is de grondwaterstand in vele diepe grondwaterlichamen zeer laag.

In 2021 is de kwaliteit van het grondwater voldoende verbeterd en is het duurzaam kwantitatief beheer gegarandeerd zodat voldaan is aan de kwaliteitsvereisten van de kaderrichtlijn Water.

- » Het aandeel grondwaterlichamen met een goede chemische toestand is toegenomen.
- » Het aandeel grondwaterlichamen met een goede kwantitatieve toestand is toegenomen.

Bron: EU kaderrichtlijn Water, decreet Integraal Waterbeleid, Vlarem

Meer concreet ...

Grondwaterlichamen

... is in de periode 2010-2015 het % grondwaterlichamen met een goede chemische toestand toegenomen.

... is in de periode 2010-2015 het % grondwaterlichamen met een goede kwantitatieve toestand is toegenomen.

5.4.3 Gebiedsgerichte oppervlaktewaterkwaliteit

In kwetsbare gebieden worden hogere kwaliteitseisen aan het oppervlaktewater gesteld. Ook het grondwater krijgt de nodige aandacht. Een meerderheid van de oppervlaktewaterlichamen in natuur en drinkwatergebieden zou al in 2015 aan de geldende kwaliteitsvereisten moeten voldoen. Voor de zwemwaters gelden er naast de klassieke fysisch-chemische ook bacteriologische kwaliteitsnormen.

Het aandeel meetplaatsen met overschrijding van de norm ligt in het MAP-meetnet oppervlaktewater merkelijk hoger dan in het operationeel meetnet Vlaamse waterlichamen. De toestand van de oppervlaktewaterkwaliteit in Vlaanderen is dan ook gemiddeld beter dan wat uit het MAP-meetnet blijkt.

In 2015 is de gebiedsgerichte kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater verbeterd.

- » De kwaliteit van oppervlaktewateren, die bescherming moeten genieten in het kader van natuur of drinkwaterproductie, en van zwemwater verbeterd.
- » In het landbouwgebied neemt de nutriëntenconcentratie van het oppervlaktewater af.

Bron: EU kaderrichtlijn Water, decreet Integraal Waterbeleid, Vlarem, EU Nitraatrichtlijn

Meer concreet ...

Drinkwater

... voldoet 90% van de oppervlaktewaterlichamen in beschermde gebieden “drinkwater” aan alle normen.

Zwemwater

... hebben alle zwemwateren minstens een aanvaardbare score.

MAP-meetnet

... is in 2014 in maximaal 16% van de meetplaatsen van het MAP-meetnet oppervlaktewater de nitraatnorm van 50 mg/liter overschreden. In 2018 is dit in maximaal 5% van de meetplaatsen.

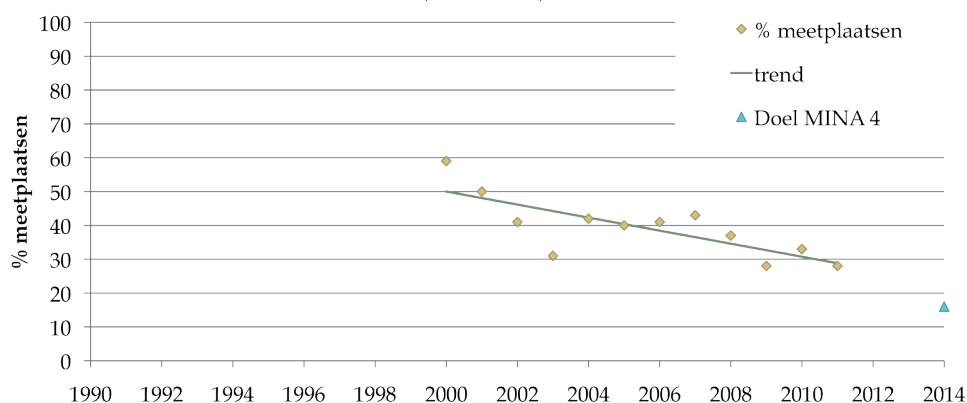
Grondwater

... bedraagt eind 2014 de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in grondwater van filterniveau 1 van het freatisch grondwatermeetnet maximaal 36 mg/liter. Eind 2018 is dit maximaal 32 mg/liter.

... is voor alle meetpunten en hydrogeologisch homogene zones, waar in 2010 hogere nitraatconcentraties werden gemeten de gemiddelde nitraatconcentratie afgenomen met minstens 10% eind 2014 en minstens 20% eind 2018.

Overschrijding van de nitraatnorm (50 mg/l) in het MAP-meetnet

(Bron: VMM)

5.4.4 Emissies naar water

Omdat verwacht wordt dat het aandeel oppervlaktewaterlichamen in goede toestand eerder traag zal evolueren, zijn er specifieke doelstellingen voor een aantal milieugevaarlijke stoffen.

Europa werkt normen en reductiemaatregelen uit voor de ‘prioritaire’ stoffen. Dit zijn verontreinigende stof-

fen of groepen van stoffen die, wegens hun intrinsieke gevaar en wijdverbreide milieuverontreiniging, een hoog risico vormen voor of via het aquatisch milieu. De 'prioritaire gevaarlijke' stoffen, zoals cadmium en kwik, vormen wegens hun toxische, persistente en bio-accumuleerbare eigenschappen een nog hoger risico, zodat strengere maatregelen nodig zijn.

In 2015 zijn de emissies van verontreinigende stoffen naar het water verminderd.

- » De uitstoot van alle 'prioritaire' stoffen is substantieel verminderd. Voor de 'gevaarlijke prioritaire' stoffen wordt gestreefd naar nullozing.
- » De totale druk van pesticiden is gereduceerd.

Bron: EU kaderrichtlijn Water en dochterrichtlijn prioritaire Stoffen

Meer concreet ...

Zware metalen

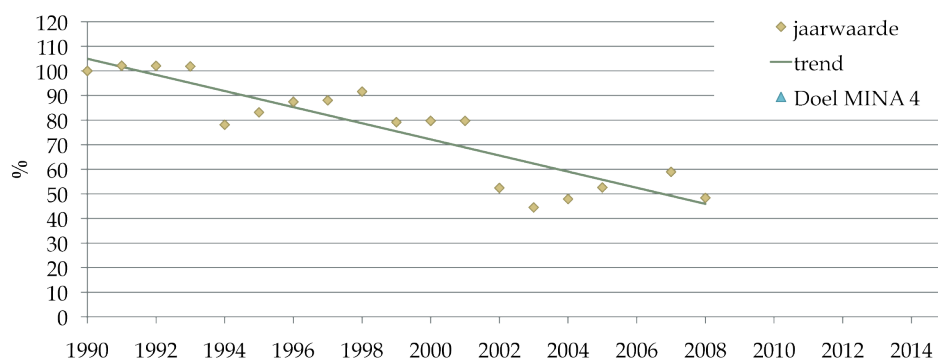
... zijn in de periode 2010-2015 de emissies van cadmium, kwik en lood afgenomen.

Pesticiden

... is in de periode 2010-2015 de druk door pesticiden (SEQ) afgenomen.

Druk op het waterleven door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen

(bron: VMM)

5.4.5 Waterbeleid

Volgens de zoneringsplannen zal uiteindelijk 98% van de Vlaamse bevolking aangesloten worden op de openbare waterzuivering (RWZI's). De structuurkwaliteit van de Vlaamse waterlopen is ondermaats. Slechts 1% van de onderzochte waterbodems was in de periode 2006-2009 niet verontreinigd, 35% was sterk verontreinigd.

De Vlaamse overheid investeert in waterzuivering, inrichting en ruiming van waterlopen en de saneringen van vervuilde waterbodems.

- » De stedelijke en individuele waterzuivering is verder uitgebouwd.
- » De waterlopen worden ingericht met het oog op structuurherstel.
- » De sanering van vervuilde waterbodems wordt verdergezet.
- » De noodzakelijke ruiming van waterlopen worden uitgevoerd.

Bron: EU Richtlijn Stedelijk Afvalwater, kaderrichtlijn Water, VLAREA

Meer concreet ...

Waterzuivering

... bedraagt in 2015 de zuiveringsgraad RWZI 86%.

Waterlopen

... wordt in 2015 6 km waterloop van 1e categorie per jaar heringericht i.f.v. ecologie en wateropvang.

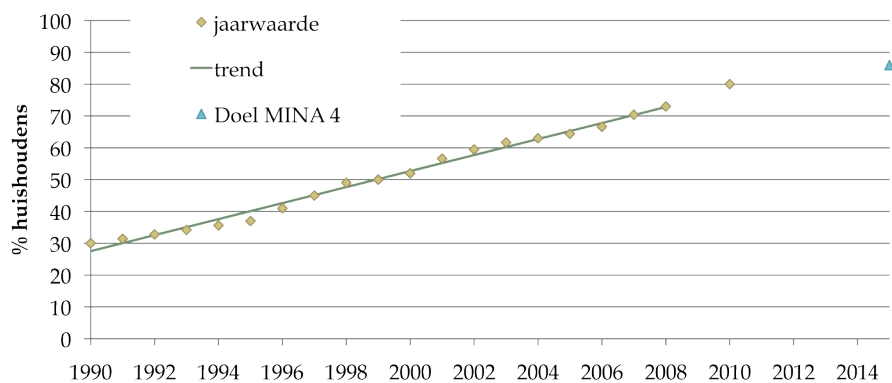
... wordt in 2015 150 000 m³ per jaar geruimd op waterlopen van 1e categorie.

Waterbodems

... zijn in 2015 alle 15 prioritaire waterbodems onderzocht en is de sanering ervan gestart.

Het aantal huishoudens waarvan het afvalwater via riool wordt gezuiverd in een RWZI

(bron: VMM)

5.5 Goede toestand van de bodem

Het bodembeleid wil bodemverontreiniging en –aantasting zoveel mogelijk voorkomen en verontreinigde bodems en erosieknelpunten saneren. De Vlaamse overheid stimuleert bodembeschermende maatregelen door gemeenten en landbouwers en sanering van bodemverontreiniging in de bebouwde omgeving.

5.5.1 Emissies naar de bodem

De aanvoer van dierlijk mest is de oorzaak van de belangrijkste druk van nutriënten (stikstof en fosfaat) op de landbouwbodem en leidt onrechtstreeks tot nutriëntendruk op de watersystemen. Het Vlaamse mestbeleid wil daarom het nitraatresidu in de bodem beheersen.

Tegen 2015 neemt de druk van nutriënten op de bodem af.

- » De afzet van nutriënten (fosfaat) uit dierlijk mest op de landbouwbodem vermindert.
- » Het nitraatresidu van de landbouwbodem neemt af.

Meer concreet ...

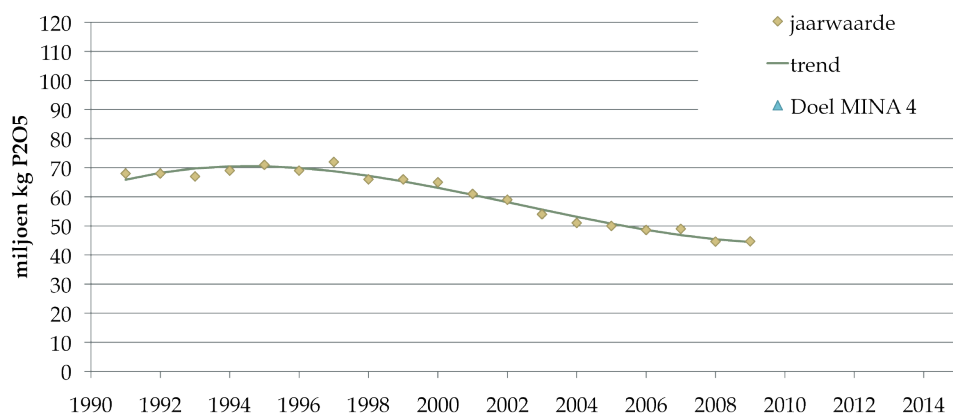
Mest

... bedraagt in 2015 de hoeveelheid fosfaat (P_2O_5) uit dierlijk mest op de landbouwgrond opgebracht 40 miljoen kg.

... bedraagt in 2015 het gewogen gemiddeld nitraatresidu op basis van controlemetingen Mestbank 70 kg N/ha.

Fosfaat uit dierlijke mest op landbouwgrond opgebracht

(Bron: VLM Mestbank)

5.5.2 Bodembeleid

De Vlaamse overheid stelt de sanering van verontreinigde bodems en van erosieknelpunten centraal en wil de algemene bodemkwaliteit op langere termijn behouden en herstellen.

De Vlaamse overheid investeert in de sanering van verontreinigde bodems en de erosiebestrijding.

- » Het aantal gesaneerde gronden neemt toe.
- » In 2014 is de erosiebeleidsindicator voor de uitvoering van erosiebestrijdingsmaatregelen verdubbeld t.o.v. 2008.
- » Meer erosiegevoelige landbouwpercelen hebben een permanente bedekking met landbouwgewassen of natuurlijke vegetatie.

Bron: beleidsnota (m.b.t. erosie)

Meer concreet ...

Sanering

... is in 2015 40% van de gronden met potentieel bodembedreigende inrichtingen of activiteiten waarvan de sanering minstens gestart (d.w.z. een bodemsaneringsproject is conform verklaard). In 2036 is dit 100%.

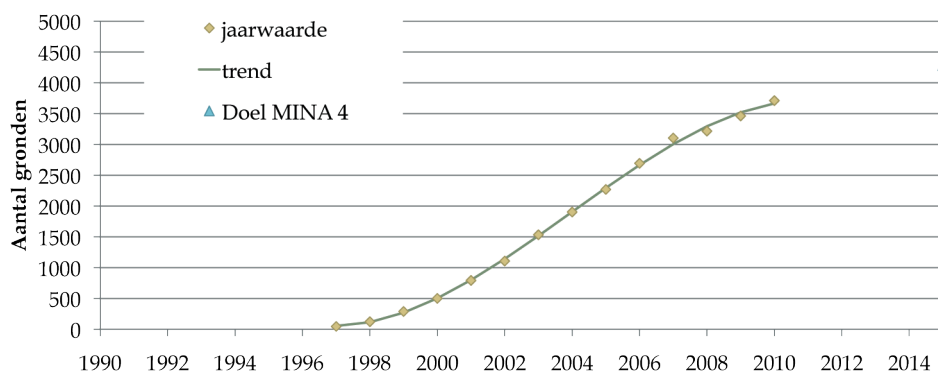
Erosie

... bedraagt in 2014 de erosiebeleidsindicator voor de uitvoering van erosiebestrijdingsmaatregelen 14%.

... heeft in 2015 50% van de oppervlakte van de in de perceelsregistratie opgenomen landbouwpercelen, met een zeer hoge of hoge potentiële erosiegevoeligheid, een permanente bedekking met landbouwgewassen of natuurlijke vegetatie.

Aandeel gronden met potentieel bodembedreigende inrichtingen of activiteiten waarvan de sanering minstens is opgestart

(Bron: OVAM)

5.6 Duurzaam produceren en consumeren

Een geïntegreerde benadering, afgestemd op het actieplan van de Europese Commissie, moet het pad efenen naar een milieuverantwoorde productie en consumptie.

Vlaanderen zet in op het verminderen van de milieudruk. Dit impliceert dat we nadenken over de wijze waarop we produceren en consumeren. Een verhoging van de eco-efficiëntie van productieprocessen en diensten is een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast is er ook aandacht voor de consumptiezijde, waarbij we ons richten op het verlagen van het gebruik van primaire grondstoffen, materialen en energie en het verhogen van het gebruik van milieuverantwoorde alternatieven, producten en diensten. De Vlaamse overheid wil hierbij stimulansen, maar tegelijk ook zelf het goede voorbeeld geven.

5.6.1 Milieudruk door afval

Vlaanderen is er in geslaagd de huishoudelijke afvalproductie sinds 2000 onder controle te houden. De grootste afvalstroom in Vlaanderen is afkomstig van bedrijven.

De Vlaamse overheid wil het 'klassieke afvalbeheer' laten evolueren naar een duurzaam materialenbeheer met als ultiem doel de materiaalkringlopen hoogwaardig en efficiënt te sluiten en grondig te hertekenen.

In 2015 is de milieudruk als gevolg van afvalproductie en -verwerking verminderd.

- » De totale hoeveelheid afval is niet meer toegenomen.
- » De totale hoeveelheid niet selectief aangeboden bedrijfsafval daalt.
- » De hoeveelheid definitief verwijderd huishoudelijk afval is verminderd.
- » De hoeveelheid gestorte niet-brandbare bedrijfsafvalstoffen is verminderd.

Bron: beleidsnota (m.b.t. totale hoeveelheid afval)

Meer concreet ...

Afvalproductie

... is in 2015 de totale hoeveelheid primair geproduceerde bedrijfsafvalstoffen afgenomen t.o.v. de periode 2005-2007.

... blijft in 2015 de totale hoeveelheid geproduceerde huishoudelijke afvalstoffen gelijk of vermindert ze t.o.v. 2000.

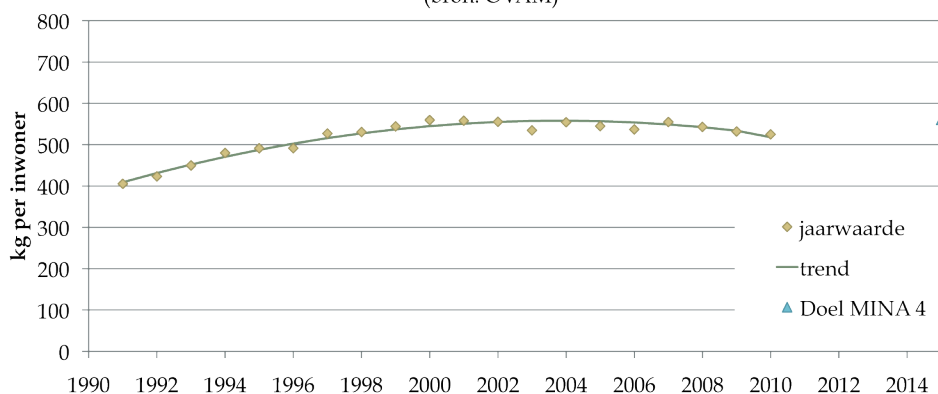
... is in 2015 de totale hoeveelheid niet-selectief aangeboden bedrijfsafval afgenomen t.o.v. de periode 2005-2007.

Afvalverwerking

... is in 2015 de hoeveelheid gestorte niet-brandbare bedrijfsafvalstoffen afgenomen t.o.v. de periode 2007-2009.

... bedraagt in 2015 de hoeveelheid definitief verwijderd huishoudelijk afval (bedrijfsafval) maximaal 150 kg per inwoner per jaar.

**De totale hoeveelheid geproduceerde huishoudelijke afvalstoffen
per inwoner**
(bron: OVAM)

Uitstelaanvraag NO₂-normen en het Luchtkwaliteitsplan

De Europese richtlijn Luchtkwaliteit stelt normen voor verschillende stoffen, waaronder stikstofdioxide (NO₂). De normen voor NO₂ gelden vanaf 1 januari 2010. Vlaanderen en diverse Europese landen halen de jaargrenswaarde voor NO₂ (jaargemiddelde van 40 µg/m³) niet. In Vlaanderen wordt de grenswaarde overschreden in twee sterk op verkeer gerichte meetpunten (de haven en de agglomeratie van Antwerpen). Via modellering stelt Vlaanderen bijkomende overschrijdingen vast, voornamelijk langs de belangrijkste verkeersassen. Het heeft in september 2011 aan de Europese Commissie uitstel gevraagd om de NO₂-normen te halen. Eén van de voorwaarden voor dit uitstel is dat Vlaanderen een luchtkwaliteitsplan opstelt om de normen in 2015 wel te halen. Dat Luchtkwaliteitsplan is ondertussen in eerste lezing door de Vlaamse regering goedgekeurd. In de eerste helft van 2012 zou er een definitief plan moeten zijn.

Het Luchtkwaliteitsplan is vooral gericht op het verkeer, als belangrijkste bron van NO₂-emissies. Omdat het be-

staande beleid onvoldoende is om de NO₂-grenswaarden in 2015 te halen, formuleert het plan een hele reeks extra beleidsmaatregelen: een verbeterde verkeersdoorstroming op het hoofdwegenet (o.a. via dynamische snelheidsaanduiding en routekeuzes), een doorgedreven vergroening van het voertuigenpark (o.a. een groen openbaar vervoer en het gebruik van milieuvriendelijke voertuigen stimuleren) en een efficiëntieverbetering van het wegverkeer (o.a. meer collectief vervoer en de invoering van een kilometerheffing).

Ook in de andere sectoren worden maatregelen voorzien, omdat o.a. industriële emissies een belangrijk aandeel hebben in de NO₂-concentratie in de haven van Antwerpen. Emissies van land- en tuinbouw en huishoudens zijn dan weer belangrijk in de stad zelf. Omdat de meeste maatregelen ook een impact hebben op fijn stof, verwacht men ook een lichte daling van de concentraties fijn stof.

5.6.2 Milieuverantwoorde productie en consumptie

Het Pact 2020 stelt dat de steeds grotere materiaal- en energie-efficiëntie in verschillende maatschappelijke sectoren tegen 2020 moeten zorgen voor een verdere ontkoppeling van de economische groei enerzijds en het geheel van emissies en afvalproductie anderzijds. In de periode 2000-2009 is de milieudruk grotendeels losgekoppeld van de economische groei, met voor de meeste verontreinigende stoffen zelfs een absolute ontkoppeling. Voor het bedrijfsafval, het energie- en grondstoffengebruik is dat nog niet het geval. Ook op het vlak van consumptie kan men verbeteringen realiseren door minder primaire grondstoffen, materialen en energie te gebruiken en meer milieuverantwoorde alternatieven, producten en diensten.

De eco-efficiëntie in de verschillende maatschappelijke sectoren stijgt.

- » De productie van primaire bedrijfsafvalstoffen is in de periode 2010-2015 verder ontkoppeld t.o.v. de toegevoegde waarde van de industrie.
- » Meer nieuwbouwwoningen scoren hoger dan de geldende energieprestatienormen opleggen.
- » Het Vlaamse wagenpark vergroent. De Vlaamse overheid geeft hierbij het goede voorbeeld.

Bron: Pact 2020

Meer concreet ...

Productieprocessen

... is er in de periode 2010-2015 verdere ontkoppeling van primaire bedrijfsafvalstoffen (exclusief bouw- en slooafval, slib en grond) versus de bruto toegevoegde waarde van de betreffende industriële sectoren.

Wonen

... bedraagt in 2015 het percentage nieuwbouwwoningen dat beter doet dan E-peil 40 21%.

Transport

... bedraagt in 2015 de gemiddelde ecoscore van het Vlaamse voertuigenpark van personenwagens 61.

... bedraagt in 2015 de gemiddelde ecoscore van het voertuigenpark van personenwagens van de Vlaamse overheden 63.

5.6.3 Grondstoffen en materialen

Het sluiten van materiaalkringlopen en het gebruik van afvalstoffen als waardevolle grondstoffen voor onze economie vormen de speerpunten voor het materialenbeleid.

De Vlaamse overheid wil de materiaalkringlopen zodanig hertekenen dat men op een milieuverantwoorde wijze tegemoet kan komen aan de vraag naar grondstoffen en materialen. De behoefte aan primaire oppervlakedelfstoffen kan dalen door het gebruik van volwaardige alternatieven te verhogen.

Het gebruik van primaire grondstoffen en materialen is verminderd en de inzet van volwaardige alternatieven neemt toe. Tegelijk wordt op een meer milieuverantwoorde wijze geconsumeerd.

- » Het aandeel afval dat als secundair materiaal ingezet wordt, neemt toe.
- » Het aandeel ingezette alternatieven ten opzichte van het aandeel eigen oppervlakedelfstoffen verhoogt.
- » Hoogwaardig water wordt, waar mogelijk, vervangen door laagwaardig water, bv. door de inzet van hemelwater.
- » Het marktaandeel milieuverantwoorde producten en diensten neemt toe.
- » Het aandeel woon-werkverplaatsingen te voet, met de fiets of het openbaar vervoer van de Vlaamse ambtenaren stijgt.

Bron: Algemeen oppervlakedelfstoffenplan, beleidsnota

Meer concreet ...

Hergebruik materiaal

... neemt in de periode 2010-2015 het aandeel afval dat als secundair materiaal ingezet wordt toe.

Primaire grondstoffen

... neemt in de periode 2010-2015 het voortschrijdend driejaargemiddeld aandeel ingezette alternatieven oppervlakedelfstoffen, gemiddeld voor alle delfstoffen, toe.

... neemt in de periode 2010-2015 het leidingwatergebruik van huishoudens, industrie en landbouw niet toe.

... is in 2015 het gebruik van hemelwater door huishoudens toegenomen t.o.v. 2010.

woon-werkverkeer

... neemt in de periode 2010-2015 het aandeel woon-werkverplaatsingen te voet, met de fiets of het openbaar vervoer van de Vlaamse ambtenaren toe.

5.6.4 Energieconsumptie

De uitstoot van broeikasgassen kan dalen als Vlaanderen zijn energiegebruik efficiënter maakt en het aandeel van hernieuwbare energie vergroot. Zo kan Vlaanderen ook meer in zijn eigen energie voorzien. Het vooropgestelde percentage hernieuwbare energie behalen, is gemakkelijker als het energiegebruik daalt. Overeenkomstig het Pact 2020 gaat veel aandacht naar de residentiële sector, omdat de energiekwaliteit van de woningen in Vlaanderen laag is.

De energieconsumptie daalt en de inzet van hernieuwbare energiebronnen neemt toe.

- » Het finaal binnenlands energiegebruik vermindert.
- » Een energiebesparing wordt gerealiseerd in de residentiële sector.
- » Het aandeel hernieuwbare energie neemt toe.

Bron: Vlaams actieplan Energie-efficiëntie, EU Energie- en Klimaatpakket, Energiedecreet

Meer concreet ...

🏠 Energiegebruik

... is er in 2016 9% energiebesparing gerealiseerd t.o.v. de periode 2001-2005 op basis van het gemiddeld finaal binnenlands energiegebruik (dat onder toepassingsgebied van richtlijn 2006/32/EC valt).

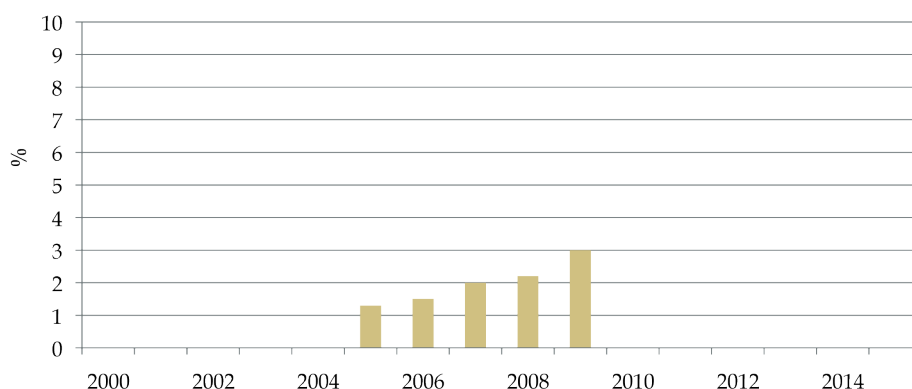
... is in 2015 het energiegebruik van de residentiële sector afgenomen.

🏠 Hernieuwbare energie

... is in 2020 het aandeel hernieuwbare energie in het finaal binnenlands energiegebruik (inclusief eigen gebruik en verliezen energiesector) toegenomen.

Aandeel hernieuwbare energie in Vlaanderen

(bron: VEA)

Inzetten op een groene economie

Het concept van groene economie heeft de laatste jaren sterk aan aandacht gewonnen. Internationale organisaties zoals de Verenigde Naties, OESO en de EU nemen initiatieven. Dit komt voor een groot deel doordat het concept een antwoord biedt op de verschillende wereldwijde uitdagingen die we de laatste jaren het hoofd moeten bieden (milieu, klimaat, economie, voedsel). Een vergroening van de economie houdt de belofte in dat we verder economische ontwikkeling kunnen nastreven zonder het ecologisch systeem van de aarde aan te tasten.

De Vlaamse overheid wil de mogelijkheden benutten die een vergroening van de economie biedt. Daarvoor focust ze op duurzaam materialenbeheer, groene mobiliteit, rationeel energieverbruik, hernieuwbare energie en duurzaam wonen en bouwen. Een aantal onderdelen zijn hierbij cruciaal.

De Vlaamse overheid zal in haar innovatiebeleid sterker de kaart van eco-innovatie (cleantech, hernieuwbare energie) trekken. De focus legt ze niet alleen op technologische innovaties, maar ook op groenere businessmodellen, organisatorische innovaties, product-dienstcombinaties, sociale- en systeeminnovaties.

Momenteel is er niet altijd een eerlijke concurrentie tussen milieuverantwoorde en andere producten. De prijs voor milieuverantwoorde producten ligt vaak hoger, omdat bij de andere producten een deel van de (milieu)kosten op de samenleving wordt afgewenteld. Onder andere met een gericht fiscaal- en ondersteuningsbeleid kan de overheid zorgen voor een correcte prijszetting. De ko-

mende planperiode zal de Vlaamse overheid daarom de Vlaamse begroting gebruiken als hefboom om de economie te vergroenen.

Om op internationaal niveau vergroening na te streven moeten afspraken maken en gemeenschappelijke criteria vastleggen. Zo legde de Europese Unie al duurzaamheidscriteria vast voor vloeibare biobrandstoffen. De Vlaamse overheid zal een trekkersrol vervullen om deze ook voor andere soorten biobrandstof vast te leggen. Gelijkaardige initiatieven lopen voor eco-design, duurzaam hout en groene overheidsaankopen.

Opdat de economie zou vergroenen, moeten de Vlaamse bedrijven er toe aangezet worden om maatschappelijk verantwoord te ondernemen en eco-efficiënter te werken. Het Vlaamse milieubeleid speelt hier al jaren op in bv. met de milieuvergunning, het beleid inzake de interne milieuzorg bij bedrijven, het aanbieden van eco-efficiëntiescans en de ondersteuning van ecologische investeringen via de ecologiepremie.

Door de overgang naar een groenere economie komen er mogelijkheden voor tewerkstelling en worden groene banen gecreëerd.

Om milieuverantwoorde consumptie te promoten, zal de Vlaamse overheid o.m. samenwerken met de distributiesector. Daarnaast wil zij het aankoopbeleid van bedrijven vergroenen.

Vlaanderen sluit aan bij internationale initiatieven om een kader op te zetten om de vergroening van de economie te meten.

6. Thematisch beleid

6.1 Duurzame productie en consumptie (DPC)

Europese initiatieven, zoals het actieplan DPC en de thematische strategie voor het duurzaam gebruik van hulpbronnen, vormen mee de basis voor een milieuverantwoorde productie en consumptie in Vlaanderen, die zelf centraal staat bij de ontwikkeling van een groene economie.

Innovaties, met ruimte voor experimenten, moeten op termijn leiden tot veranderingen (transities) in systemen als materialenbeheer (Plan C), energie, huisvesting (DuWoBo), voeding en mobiliteit. Hierbij wordt ruimte gecreëerd om experimenten uit te voeren.

Vlaanderen ondersteunt de nodige technologische innovaties daarvoor (cfr 12). Het zet ook pilootprojecten op om de ketenbeheeraanpak (zoals “cradle to cradle”) vorm te geven. Dit biedt kansen voor innovatie en economische ontwikkeling (cfr 14). Om ecodesign (eco-innovatie op productniveau) te stimuleren, verankert de Vlaamse overheid dit instrument in de relevante onderwijspakketten. Ze zal de professionele designer sensibiliseren via instrumenten zoals de Ecolizer en de uitreiking van de Ecodesign-award.

De eco-efficiëntiescan moet bedrijven aansporen om efficiënter om te springen met grondstoffen, materialen en energie. Als dit niet volstaat, kunnen nieuwe of bestaande instrumenten ingezet worden. De ecologiepremie en het Groen Investeringsfonds bieden hiervoor goede perspectieven. De Vlaamse overheid stimuleert het aanbod en de verkoop van milieuverantwoorde producten en diensten en geeft hiervoor het goede voorbeeld. Verdere sensibilisering en educatie van de consument blijven belangrijk (cfr 15).

Dit thema staat ook centraal in het beleid m.b.t. oppervlaktedelfstoffen, waarbij de nadruk ligt op gesloten materiaalkringlopen en secundaire grondstoffen.

Het tweede actieplan Energie-efficiëntie moet ervoor zorgen dat het gemiddelde energieverbruik in de periode 2008-2016 met 9% daalt. Tegen eind 2014 legt de Vlaamse Energieprestatieregelgeving het traject vast naar bijna-energieneutrale woningen. Een actieplan verhoogt het aandeel lage-energiewoningen substantieel. Tegen 2020 hebben alle Vlaamse woningen een degelijke dakisolatie, ramen met hoogrendementsbeglazing en een centrale verwarmingsketel met hoog rendement.

Vlaanderen steunt onderzoek naar de versnelde invoering van windenergie, zonne-energie en het gebruik van biomassa. Een actieplan zal het aandeel milieuverantwoorde hernieuwbare energiebronnen doen toenemen, o.m. door groene warmte te bevorderen en een minimaal aandeel hernieuwbare energie in gebouwen op te leggen.

Om de ecologische voetafdruk van Vlaanderen kleiner te maken, komen er initiatieven op het vlak van voeding, huisvesting en mobiliteit (samen 65% van de voetafdruk). Voor voeding stimuleert de Vlaamse overheid het milieuverantwoord karakter bij de toelevering, in de landbouw, de voedingsnijverheid, de distributiesector en bij de consument. Voor huisvesting en mobiliteit mikt Vlaanderen op de acties uit ViA in het kader van het Groen Stedengewest, zoals intelligente energienetwerken op wijkniveau, het sluiten van materiaalkringlopen in de bouwsector, voorbeeldprojecten voor duurzame en energiezuinige wijken en de aanpak gericht op een milieuvriendelijke mobiliteit.

12. Vergroenen van de economie

14. Milieuverantwoorde productie via ketenbeheer en systeeminnovatie

15. Stimuleren van milieuverantwoorde consumptie

Dit project beoogt een samenwerking met de distributiesector, omdat deze het aanbod aan milieuverantwoorde producten in de winkel bepaalt en ideaal geplaatst is om de consument hierover te informeren. Daarnaast onderzoekt het project ook welke initiatieven de Vlaamse overheid zal nemen om het aankoopbeleid van bedrijven te vergroenen (Green Private Procurement) en de taakverdeling bij de overheid. Het project zoekt ook mogelijkheden om de consument te benaderen via het middenveld.

6.2 Klimaat

Tot eind 2012 is de het bereiken van de Vlaamse Kyotodoelstelling hier het belangrijkste. Daarvoor zal Vlaanderen prioritair interne maatregelen nemen en aanvullend de resterende Kyoto-eenheden verwerven (cfr 16). Op langere termijn streeft de Vlaamse overheid naar een overgang naar een koolstofarme samenleving, afgestemd op de Europese „roadmap low carbon economy in 2050. Een eerste tussenstap naar 2050 zijn de Europese 2020-doelstellingen voor broeikasgassen, hernieuwbare energie en energie-efficiëntie. België moet de uitstoot van broeikasgassen met 15% verminderen ten opzichte van 2005 voor de niet-ETS sectoren (gebouwen, transport, landbouw, niet-ETS industrie en afval) en een aandeel van 13% hernieuwbare energie uitbouwen. Vlaanderen zal erop aandringen dat zowel de Belgische doelstellingen, de inkomsten uit de veilingen van Europese emissierechten en de financiering van de internationale engagements op een snelle, billijke en coherente wijze verdeeld worden over de gewesten en het federaal niveau. Om te garanderen dat Vlaanderen zijn klimaatdoelstellingen haalt, zal het tegen 2012 een Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020 opstellen met twee afzonderlijke luiken (cfr 17 en 18): een mitigatieplan om de broeikasgasuitstoot te verminderen en een adaptatieplan om de negatieve effecten van de klimaatverandering te verminderen en de positieve effecten te benutten.

16. Aanvullend inzetten op flexibiliteitsmechanismen

De Vlaamse overheid zal, aanvullend op haar intern emissiereductiebeleid, gebruik maken van de

flexibiliteitsmechanismen van het Kyoto-protocol om haar reductiedoelstelling te realiseren. Ze gaat ook na hoe ze lokale overheden, particulieren, verenigingen en bedrijven kan ondersteunen die zelf koolstofemissies vrijwillig willen verminderen.

- 17. **Vlaams Klimaatbeleidsplan 2012-2020**
- 18. **Sterker inzetten op hernieuwbare energie**
- 19. **Adaptatie aan klimaatverandering**

6.3 Lucht

Door een herziening van het Göteborg Protocol en de NEC-richtlijn komen er mogelijk scherpere emissieplafonds voor de pollutanten NO_x, SO₂, VOS en NH₃, en een nieuw plafond voor fijn stof. Met een nieuw emissiereductieplan tracht Vlaanderen zo snel mogelijk onder deze plafonds te komen. Het neemt maatregelen voor de stationaire bronnen (industrie, huishoudens, ...), de landbouw en het verkeer.

Veel aandacht zal gaan naar de opvolging van de impact en eventuele bijsturing van de maatregelen voor de stationaire bronnen. Voor de landbouw is de doelstelling om emissies van ammoniak (NH₃) te beperken door vee in emissiearme stallen onder te brengen.

De Vlaamse overheid streeft naar een duurzame mobiliteit, milieuvriendelijke voertuigen en een milieuvriendelijk rijgedrag. Ze maakt werk van een vergroening van de verkeersbelastingen en van rekeningrijden voor vrachtwagens en in een latere fase voor personenwagens (cfr 20). Met maatregelen zoals emissiearme zones (cfr 21) en mobiliteitsvriendelijke en leefbare woonkernen (cfr 22) zet Vlaanderen stappen naar een betere lokale leefkwaliteit. Een uitgebreide communicatiestrategie voor verkeer en milieu informeert de burger en stimuleert hem om zijn aankoop- en rijgedrag aan te passen. Om op langere termijn te evolueren naar een milieuvriendelijk mobiliteit, ontwikkelt Vlaanderen een masterplan Elektrisch Rijden (cfr 23). Er komen ook belangrijke acties rond de scheepvaart.

Een gericht vergunningenbeleid, innovatie en het toepassen van de beste beschikbare reductietechnieken moeten zorgen voor emissiebeperkende maatregelen voor fijn stof, PAK's, dioxines en zware metalen in de industrie. Voor huishoudens is er extra aandacht (o.m. sensibilisering) om de luchtmissies te beheersen van het toenemende gebruik van hout voor verwarming.

Als Vlaanderen er niet in slaagt de luchtkwaliteitsnormen voor fijn stof en stikstofdioxide (NO₂) te halen, komen er extra doelgerichte maatregelen. Om de luchtkwaliteit van nabij op te volgen worden de bestaande luchtkwaliteitsmodellen geoptimaliseerd en worden de luchtkwaliteitsmeetnetten uitgebreid.

20. **Een milieuvriendelijke mobiliteit bewerkstelligen**

De ViA-actie "Milieuvriendelijk vervoer" wil een groter aandeel langzaam verkeer en voertuigen aangedreven met milieuvriendelijke brandstoffen in het straatbeeld. Hiervoor wordt een pakket van maatregelen, o.m. maatregel 21, 22 en 23, ingezet. Dit project richt zich op een daling van de verkeersemissies via de uitbouw van een milieuvriendelijk gemotoriseerd verkeer. Beleidsinstrumenten hiervoor zijn o.m. de hervorming van de verkeersbelasting, rekeningrijden voor vrachtwagens, communicatie rond verkeer en milieu, de voorbeeldfunctie van de Vlaamse overheid en groene logistiek. Hierbij wordt milieubeleid afgestemd op mobiliteitsbeleid.

- 21. **Lokale overheden betrekken bij het aanpakken en voorkomen van knelpunten luchtkwaliteit en geluid**
- 22. **Een milieuvriendelijke en leefbare transitie van het stedelijk Mobiliteitsnetwerk**
- 23. **Elektrisch rijden bewerkstelligen in Vlaanderen**

6.4 Water en waterbodems

Instrumenten

Vlaanderen blijft investeren in de optimalisatie en renovatie van de bovengemeentelijke en gemeentelijke saneringsinfrastructuur. Voor de saneringsinfrastructuur wordt prioritair voor elke gemeente een gebiedsdekkend uitvoeringsplan (GUP) opgesteld. Dit GUP legt voor elk project van het zoneringsplan de verantwoordelijke uitvoerder en de realisatiedatum vast, met als deadlines 2015, 2021 en 2027. De scheiding van het afvalwater en het hemelwater bij woningen en een correcte aansluiting op de riolering zijn sleutelfactoren in de werking en de (her)aanleg van de riolering. Ook het structuurherstel van de waterlopen en een evenwichtig waterbeheer zijn essentieel om de watertoestand te verbeteren. De meeste aandacht gaat daarbij naar de speciale beschermingszones en speerpuntgebieden.

Om schade door overstromingen te voorkomen, komen er beheerplannen met maatregelen gebaseerd op modellering en kosten-batenanalyses. De waarschuwings- en voorspellingssystemen voor overstromingen worden verder uitgebouwd en afgestemd met het beleid inzake crisiscommunicatie en noodinterventie. Erosiemaatregelen en invasieve exotenbestrijding zullen het beheer van waterlopen ondersteunen.

Bijzondere aandacht gaat naar de afstemming van de waterbehoefte en het wateraanbod, want watertekort in oppervlaktewater en het grondwater is nu al een probleem. De uitgangspunten voor de drinkwatervoorziening zijn: veilig en gezond drinkwater, een hoge leveringszekerheid, een goede dienstverlening en een transparant prijzenbeleid. Een risicobenadering van bron tot kraan is het uitgangspunt (cfr 25).

De kaderrichtlijn Water en het decreet Integraal Waterbeleid vereisen dat Vlaanderen een waterprijnsbeleid uitwerkt dat gericht is op een redelijke bijdrage van elke doelgroep in de (milieu)kosten. Daarvoor zijn zowel een visie op de financiering van het gemeentelijk rioolbeheer als een transparante kostentoerekening nodig. Een sterker regulerend karakter van de heffing op lozingen in oppervlaktewater zal bedrijven passende prikkels geven om waterzuinige productiesystemen en waterzuivering uit te bouwen.

Sensibilisatie over duurzaam en rationeel watergebruik blijft belangrijk. Water zichtbaar maken in de bebouwde omgeving zal de belevingswaarde en waardering van water stimuleren. In samenwerking met de Vlaamse water- en onderzoeksector zet de Vlaamse overheid een watersysteemkenniscentrum op (cfr 27).

Overlegstructuren en planning

Om een goede watertoestand te bereiken en de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten, spitst de Vlaamse overheid de aanvullende maatregelen uit de Stroomgebiedplannen toe op de speerpuntgebieden (cfr 24).

Er komt een evaluatie van de overlegstructuren en het planningsproces met de bijhorende procedures voor het integraal waterbeleid (cfr 26). Die zal o.m. aandacht schenken aan een grotere betrokkenheid van het middenveld en de uitvoering van de maatregelen uit het stroomgebiedbeheerplan. Een screening van de wetgevingen voor beheer en onderhoud van waterlopen moet onduidelijkheden wegwerken en deze wetgevingen actualiseren.

De beheerplannen voor overstromingsrisico's worden in de volgende stroomgebiedbeheerplannen (2015) geïntegreerd. Deze moeten ook rekening houden met de gevolgen van klimaatverandering, zoals overstromingen en waterschaarste.

24. Gerichte aanpak waterbeheer in speerpuntgebieden

In de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas werden 21 speerpuntgebieden geselecteerd. De duurste aanvullende maatregelen uit het maatregelenprogramma worden nl. nog niet algemeen voor heel Vlaanderen uitgevoerd. De focus op speerpuntgebieden laat toe om de kosten van de aanvullende maatregelen tijdelijk te concentreren op een selectie van waterlichamen en ervaring en kennis op te bouwen over de kosteneffectiviteit en efficiëntie van de aanvullende maatregelen. In 7 speerpunt-

gebieden wil Vlaanderen tegen 2015 de goede toestand bereiken. In de andere 14 speerpuntgebieden moet minstens een belangrijke vooruitgang geboekt worden.

De speerpuntgebieden worden beschouwd als voorbeeldprojecten van integraal werken. Dit houdt in dat verschillende acties en maatregelen optimaal op elkaar afgestemd worden: optimale saneringsinfrastructuur, structuurherstel, bufferstroken, migratiekelpunten, aanleggen van overstromingsgebieden, ...

25. Brondossiers voor drinkwatergebieden

26. Vereenvoudigen van de planning, procedures en structuren van het integraal waterbeleid

27. Uitbouwen van de watersysteemkennis

6.5 Afval en materialenbeleid

De speerpunten voor het materialenbeleid zijn het sluiten van materiaalkringlopen en het gebruik van afvalstoffen als waardevolle grondstoffen. Een eerste krachtlijn is de recyclage van afvalstoffen zoveel mogelijk stimuleren. Daartoe zal de Vlaamse overheid haar instrumenten in het afvalbeleid evalueren. Voor het huishoudelijk afval zal ze in de eerste plaats de lokale besturen met minder goede inzamelcijfers ondersteunen en stimuleren. Ze onderzoekt de mogelijkheden van een intensieve samenwerking tussen bedrijven bv. op (nieuwe) bedrijventerreinen om materiaal- en energiestromen uit te wisselen. Onderzoek moet uitwijzen hoe men de afzetmarkt voor gerecycleerde materialen kan verhogen. Daarnaast komt er ook één eenvoudig afwegingskader voor het onderscheid tussen afvalstoffen en producten en onderzoek naar de mogelijkheden om de verantwoordelijkheid van producenten uit te breiden.

Een andere krachtlijn is om zoveel mogelijk de niet te vermijden lekstromen te sturen naar de meest performante verwerkingsmethode. Concreet gaat het om lekstromen die overblijven na maximale toepassing van recyclage en nuttige toepassing. De Vlaamse overheid zal de volledige Vlaamse eindverwerkingscapaciteit bekijken binnen het wijzigend Europees afvalverbrandingskader en de verruiming naar duurzaam materialenbeleid. Ze zal de heffingen evalueren en inspelen op hun sturend karakter.

Vlaanderen gaat na welke bestemmingen het meest geschikt zijn voor de verschillende types biomassa (-afval). Tegen eind 2012 moet de biomassa-inventaris toelaten om de materiaalkringloop "biomassa inclusief hout" te optimaliseren. De Vlaamse overheid onderzoekt hoe ze bijkomend biomassapotentieel kan realiseren, bv via duurzaam berm- en landschapsbeheer, via proefprojecten op vervuilde gronden of oude stortplaatsen.

Aan grotere steden en clusters van gemeenten biedt ze pilootprojecten 'op maat' aan, bv. in het kader van materialenbeheer, selectieve afvalinzameling, het uitbouwen van de voorbeeldfunctie van de lokale overheid, saneringsprojecten binnen woonzones en oude gasfabrieken, brownfieldprojecten i.f.v. stadsvernieuwing, ondersteuning via expertenteams en 'helpdesk'-ondersteuning.

14. Milieuverantwoorde productie via ketenbeheer en systeeminnovatie

Om te verhinderen dat milieuwinst in één fase niet leidt tot milieudruk in een latere fase van de materiaalketen, is een integrale benadering nodig. De Vlaamse overheid wil met een aantal demonstratieprojecten bedrijven stimuleren om concepten van ketenbeheer (zoals cradle tot cradle) en eco-innovatie (zoals ecodesign) in hun management in te voeren. Ze geeft subsidies om de vraag naar milieuverantwoorde producten en/of diensten te stimuleren en het aanbod ervan te verhogen.

6.6 Bodemverontreiniging

Een eerste focus is om bodemverontreiniging zoveel mogelijk te voorkomen of ze zo snel mogelijk aan te pakken om een negatieve impact op mens, milieu en watervoorraden en saneringskosten te vermijden. Bij de sanering van historisch verontreinigde gronden gaat de prioriteit naar kwetsbare gebieden, gronden met hoge risico's en maatschappelijk belangrijke sectoren. Naar zones waar het bodemgebruik extra kwetsbaar is, gaat er extra aandacht met o.m. programma's voor woonzones en voor drinkwaterwinningen (cfr 25).

De tweede focus is om het bodembeleid zoveel mogelijk af te stemmen op de maatschappelijke behoeften, zoals meer ruimte, levenskwaliteit, water en voedsel. De herontwikkeling van bepaalde gronden door bodemsanering kan de behoefte aan ruimte invullen. Een accent ligt daarbij op overdrachten van en bouwprojecten op verontreinigde gronden. Belangrijk is de herontwikkeling van brownfields en andere ernstig verontreinigde terreinen met potentieel. De Vlaamse overheid stimuleert vrijwillige bodemsaneringen, maar ook een inhaalbeweging voor ambtshalve sanering is noodzakelijk. Ze vervult een voorbeeldfunctie voor terreinen in eigen beheer (cfr 28) en ze gaat ook verder op zoek naar alternatieve financiering van saneringen

28. Ambtshalve bodemsanering bij scholen, ziekenhuizen, rusthuizen en gasfabrieken

De Vlaamse overheid werkt een programma uit voor ambtshalve bodemonderzoek en sanering bij scholen, ziekenhuizen en rusthuizen. Zo wil ze de risico's in deze belangrijke sectoren zo vlug mogelijk wegwerken en worden investeringen niet langer vertraagd. Anderzijds werkt ze ook een programma uit voor bodemsaneringen van gasfabrieksterreinen in eigendom van gemeenten, waardoor men deze sneller kan herontwikkelen.

6.7 Bodembescherming, natuurlijke rijkdommen en ondergrond

Bodembescherming

Het Vlaamse beleid is gericht op erosie, grondverschuivingen en de algemene bodemkwaliteit. Voor erosie is de uitdaging dat lokale besturen en landbouwers erosiebestrijdingsmaatregelen uitvoeren. Onder meer doordat Vlaanderen erosiecoördinatoren aanstelt en het Erosiebesluit aanpast, zullen de gemeenten hun erosiebestrijdingsprojecten versneld kunnen uitvoeren. Tegen 2015 moet de helft van de gemeenten, die over een goedgekeurd erosiebestrijdingsplan beschikken, erosiebestrijdingswerken uitvoeren. Tegelijkertijd

Roadmap low carbon economy 2050

De Europese Unie doet inspanningen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Tijdens de afgelopen twee decennia daalden de emissies met 16%, terwijl de economie in diezelfde periode groeide met 40%. Als het bestaande Europees klimaatbeleid volledig wordt uitgevoerd, is de EU op weg om haar doelstellingen voor 2020 te behalen. Deze houden in: een vermindering van de uitstoot tot 20% onder het niveau van 1990 en een verhoging van het aandeel van hernieuwbare energie in de energiemix tot 20%. Voor het verbeteren van de energie-efficiëntie met 20% zullen nog grotere inspanningen nodig zijn.

Met de "roadmap low carbon economy 2050" wil de Euro-

pese Commissie verder kijken dan de doelstellingen voor 2020. De routekaart onderzoekt hoe de Europese Unie haar broeikasgasemissies tegen 2050 kan verminderen met 80 tot 95%, zoals overeengekomen door de Europese staatshoofden en regeringsleiders. Deze daling van de emissies is noodzakelijk om de klimaatverandering te beperken tot een wereldwijde temperatuurstijging van minder dan 2°C. De roadmap analyseert hoe de sectoren die verantwoordelijk zijn voor de emissies in Europa - energieopwekking, industrie, transport, gebouwen en de bouw, evenals de landbouw - de overgang naar een koolstofarme economie kunnen maken in de komende decennia. Onderstaande figuur geeft de uitdaging voor die sectoren weer.

moeten beheersovereenkomsten met landbouwers de problematiek zoveel mogelijk onder controle houden. Voor organische stof, grondverschuivingen en bodemverdichting zal de Vlaamse overheid het juridisch en beleidskader vervolledigen (cfr 29). Ze verhoogt ook de kennis en bewustwording bij gemeentebesturen, particulieren en bodemgebruikers, met bijzondere aandacht voor landbouwers.

Natuurlijke rijkdommen en ondergrond

Het Vlaams delfstoffenbeleid streeft naar een duurzame en afgewogen winning van oppervlakedelfstoffen. De overheid ontwikkelt tegen 2015 in de twaalf oppervlakedelfstofzones een beleid dat rekening houdt met de economische en sociale aspecten van de ontginning. Dat beleid moet er ook op gericht zijn om de milieueffecten te verminderen en het efficiënte gebruik en de recyclage van de delfstoffen te bevorderen. Op basis van een evaluatie van het Algemeen Oppervlakedelfstoffenplan komen er acties en mogelijk nieuwe doelstellingen voor het actieplan Duurzaam ontginnen (cfr 30). Binnen de planperiode moet een geactualiseerd Algemeen Oppervlakedelfstoffenplan goedgekeurd zijn.

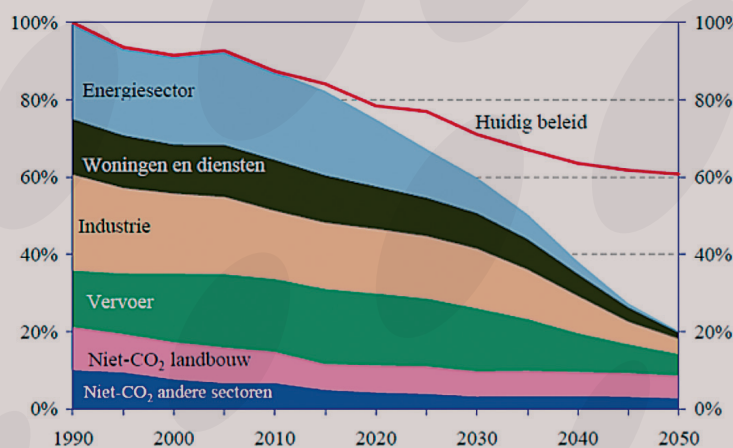
Daarnaast ontwikkelt de Vlaamse overheid een beleids- en juridisch kader voor het gebruik van de ondergrond (cfr 31) en vergroot zij de kennis over de diepe en ondiepe ondergrond. Het gaat over de modellering van de ondergrond, onderzoek naar de geologische opslag van koolstofdioxide (CO₂) en de winning van koolwaterstoffen.

29. Bodembedreigingen in de bebouwde omgeving geïntegreerd aanpakken

30. Natuurlijke hulpbronnen (delfstoffen): minder effecten, meer en betere alternatieven

Er wordt een grondige analyse gemaakt van de behoeften, de mogelijke inzet van volwaardige alternatieven en van de import- en exportstromen van oppervlakedelfstoffen. Hiertoe wordt de monitoring uitgebouwd. Tegelijkertijd loopt de evaluatie van het delfstoffenbeleid en van de link met het duurzaam materialenbeleid en het ruimtelijk beleid.

31. Steun zoeken in de ondergrond

Met die overgang zullen de Europeanen wonen en werken in lage-energie en lage-emissie-gebouwen, met intelligente verwarmings- en koelsystemen. Ze zullen rijden met elektrische en hybride auto's en in schonere steden wonen met minder luchtvervuiling en een beter openbaar vervoer.

De overgang zou bovendien een impuls geven aan de Europese economie dankzij de toegenomen investeringen in schone technologie en schone energie. Tegen 2020 kan dit anderhalf miljoen extra jobs creëren en een lagere afhankelijkheid van dure import van gas en olie kan een besparing aan brandstofkosten opleveren van 175 tot 320 miljard euro per jaar in de loop van de volgende veertig jaar.

6.8 Biodiversiteit

Om het verlies aan biodiversiteit te compenseren, moet Vlaanderen voldoende grote natuurgebieden beheeren en ook daarbuiten een basisnatuurkwaliteit garanderen en soorten beschermen. De uitvoering van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn heeft een sterke invloed op het Vlaamse natuurbeleid. Daarbij staan de instandhoudingsdoelstellingen (IHD's) centraal. Aan de hand van een prioriteitenkader kiest men de manier waarop men deze doelstellingen in een bepaald gebied of voor een bepaalde soort zal halen. Daartoe optimaliseert de Vlaamse overheid haar bestaande instrumentarium voor natuur en bos (cfr 32). Ze zet ook de aankoop van gronden prioritair in om die doelstellingen te realiseren. Via een geïntegreerde aanpak met het waterbeleid streeft ze naar een verbetering van de waterkwaliteit en -kwantiteit in beschermde gebieden (cfr 24).

Om de biodiversiteit zowel binnen als buiten de beschermde gebieden in stand te houden, voert Vlaanderen o.a. multifunctioneel natuurbeheer (cfr 33). Buiten de beschermde gebieden ligt de focus op de agrarische gebieden. Voor de instandhouding van de biodiversiteit zijn specifieke maatregelen nodig, die rekening houden met de kwetsbaarheid van habitats en soorten voor klimaatverandering.

Soortenbeschermingsplannen en beschermingsmaatregelen moeten de achteruitgang van de 108 soorten van internationaal belang stopzetten, de gunstige staat van instandhouding van levensvatbare populaties verzekeren of op basis van nieuwe regelgeving het herstel van (de populaties van) bedreigde soorten bevorderen. Vlaanderen maakt tegen 2012 een strategie op m.b.t. de aanpak van invasieve exoten. Tegen 2015 wil Vlaanderen de open ruimte toegankelijk maken voor recreatie, weliswaar rekening houdend met de ecologische draagkracht en het functioneren van deze gebieden. Belangrijk zijn de subsidieregeling voor de openstelling van erkende natuurreservaten, het onthaal binnen de eigen domeinen en de bezoekerscentra. De Vlaamse overheid draagt bij tot de ontwikkeling van een groen stedengewest door aandacht te hebben voor toegankelijke multifunctionele stads(rand)bossen, kwalitatief hoogstaande groene ruimte in de stedelijke gebieden en mogelijkheden voor natuurverbindingen. Vlaanderen operationaliseert het concept "ecosysteemdiensten" (cfr 34). In 2012 bereidt Vlaanderen een ontwerpstrategie voor rond internationale samenwerking. Vlaanderen neemt ook deel aan Europees biodiversiteitsonderzoek, zoals dat van het zevende Europese kaderprogramma (cfr 35).

34. Introduceren van het concept 'Ecosysteemdiensten'

Ecosysteemdiensten (ESD) zijn 'de goederen en diensten die ecosystemen aan de samenleving leveren' zoals natuurlijke bescherming tegen overstroming, bestuiving door wilde insecten ed. De economie en de samenleving hebben voor een duurzame ontwikkeling nood aan een breed aanbod aan ESD.

Er worden voorbeeldprojecten uitgewerkt voor gebieden die verschillende ESD bieden. Bovendien wordt een expertisenetwerk opgebouwd. Op basis daarvan ontwikkelt Vlaanderen kwantitatieve en kwalitatieve tools om beleidskeuzes te ondersteunen en/of de grenzen van ecosystemen te bepalen en te duiden.

32. Instrumenten inzetten voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen

33. Stimuleren van geïntegreerd natuurbeheer door ngo's, andere private eigenaars en lokale overheden

35. Deelnemen aan biodiversiteitsonderzoek op Europees niveau

6.9 Mestbeleid

Het mestbeleid blijft gestoeld op drie pijlers: (1) aanpak aan de bron, (2) mestverwerking en -export en (3) oordeelkundige bemesting. De prioriteit is het behalen van een goede waterkwaliteit voor stikstof en fosfor. In 2011 keurde de Europese Commissie het nieuwe Vlaamse actieprogramma goed in uitvoering van de

Nitraatrichtlijn (cfr 36). Het bevat ambitieuze doelstellingen en maatregelen in functie van de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater voor 2014 en 2018. Dit programma werd vertaald in het Mestdecreet. Om het te helpen realiseren op het terrein zal de Vlaamse overheid de individuele landbouwers nog meer adviseren en sensibiliseren.

Mestverwerking en export van dierlijke mest zijn essentiële schakels in het Vlaamse mestbeleid. Vlaanderen streeft naar alternatieve oplossingen voor de nevenproducten van mestverwerking, een maximale recuperatie van energie, nutriënten en water, het onder controle houden van de emissies bij mestverwerking en naar hoogwaardige verwerkingsproducten bij mestverwerking. Belangrijk is ook dat Vlaanderen een goede marketingstrategie voor deze producten uitwerkt.

36. Uitwerken en uitvoeren van het Mestactieplan 2011-2014 (MAP 4)

Dit actieprogramma verscherpt de maximale bemestingsnormen voor nitraat en fosfaat milieugericht binnen de draagkracht van de landbouw en mikt op gebiedsgerichte maatregelen, bv. ter bestrijding van de erosie. Er wordt sterk ingezet op het 'nitraatresidu'. De beheersovereenkomsten en bepaalde agro-milieuverbintenissen worden effectiever gemaakt om beter tegemoet te komen aan de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn en de kaderrichtlijn Water. Verder wordt ook de opvolging en de controle van deze maatregelen verscherpt en wordt de administratieve last verlaagd.

6.10 Lokale leefkwaliteit

Voor geluid focust het beleid op de uitvoering van de Europese richtlijn Omgevingslawaai en de bijhorende actieplannen. Maatregelen voor het weg- en spoorverkeerslawaai moeten enerzijds nieuwe knelpunten vermijden (o.m. door een betere ruimtelijke planning) en anderzijds prioritaire knelpunten aanpakken (oplossingen voor de zwarte punten uitwerken). Daarnaast moeten ze de globale blootstelling doen dalen door o.m. geluid aan de bron te beperken en de meest stille transportmiddelen te promoten. Aangezien de knelpunten vaak geheel of gedeeltelijk dezelfde zijn voor luchtkwaliteit als voor geluidshinder, genieten maatregelen met een oplossing voor beide problemen de voorkeur.

Een duidelijk referentiekader voor het bouwen en wonen in de omgeving van de luchthaven in Zaventem bevat ook een voorstel om de geluidshinder in de meest belaste zones te verminderen. De milieuvergunning zal de geluidsemisatie van individuele vliegbewegingen verder beperken. Er komt ook een visie en een beleid rond stille zones in de stad. De Vlaamse overheid werkt maatregelen uit om gehoorschade en geluidsoverlast door muziek te beperken.

Voor licht- en geurhinder ligt de nadruk o.m. op de ontwikkeling en invoering van milieukwaliteitsnormen. Ze neemt via een gecoördineerd milieu- en gezondheidsbeleid ook maatregelen om de kwaliteit van het binnenhuismilieu te verbeteren (cfr 37). Een beleidsnota zal een kader schetsen en acties vooropstellen voor het omgaan met risico's op het vlak van milieu en gezondheid (cfr 38).

Tot slot gaat ook aandacht naar een meer geïntegreerde benadering van de leefomgeving, ook ten behoeve van lokale beleidsmakers. Met een leef- en omgevingskwaliteitsindex en een ruimtelijk overzicht d.m.v. milieubelastings- en risicokaarten voor Vlaanderen kunnen beleidsmakers hun beleid afstemmen op de specifieke milieuproblematiek in bepaalde gebieden.

37. Kwaliteit van de binnenlucht verbeteren

38. Risico's van elektromagnetische velden

Er worden een actie uitgewerkt om de mogelijke risico's van elektromagnetische velden (bv. hoogspanningslijnen en gsm-antennes) aan te pakken. Het betreft o.a. het opstellen van blootstellingsnormen en het leveren van de bijhorende informatie aan de bevolking, zoals de blootstelling aan en de mogelijke korte- en langetermijngezondheidseffecten van elektromagnetische velden. Tevens wordt een publiek kadaster opgesteld met informatie rond vast opgestelde zendantennes. Tot slot zal verder gericht onderzoek worden gevoerd.

